

Natuurbeheerplan - 2009

provincie Fryslân

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Fryslân
op 29 september 2009

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Algemeen	4
1.2	Waarom een nieuw beheersplan	4
1.3	Status en doel van het beheersplan	5
1.4	Gevolge procedure, overleg en inspraak	6
1.5	Leeswijzer	6
2	Beleidskader	7
2.1	Algemeen	7
2.2	Rijksbeleid en Europees beleid	7
2.2.1	Nota Ruimte en EHS	7
2.2.2.	Natuurbeschermingswet en Natura 2000	7
2.2.3	Agenda Vitaal Platteland en ILG	8
2.2.4	Actieprogramma een rijk weidevogellandschap	8
2.3	Provinciaal beleid	9
2.3.1.	Streekplan 2207: Om de kwaliteit van de romte	9
2.3.2	Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân	9
2.3.3.	Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013	9
2.3.4.	Overige beleidskaders	10
3.	Werkwijze Natuurbeheerplan	11
3.1.	Algemeen	11
3.2	De Index, een nieuwe taal	11
3.3	Beheer en Kwaliteitimpulsen	12
3.4	Kaarten	12
4.	Natuur- en Landschapsdoelen in Fryslân	14
4.1.	Algemeen	14
4.2	Deelgebieden	14
4.2.1.	Waddeneilanden	14
4.2.2.	Noordelijk kleigebied	14
4.2.3.	Noordelijke Wouden	14
4.2.4.	Zuidelijke Wouden	14
4.2.5	Zuidwesthoek	15
4.2.6	Greidhoek	15
4.2.7.	Lage Midden	15
4.2.8.	Gaasterlân-Sleat	15
4.3.	Van Natuurdoelen naar de Index Natuur en Landschap	16
4.4.	Uitzondering: Gaasterlân – Sleat	16
5.	Subsidierегeling Natuur- en Landschapsbeheer	17
5.1.	Algemeen	17
5.2	Beheertypenkaart	17
5.3	Natuurbeheer	17
5.4.	Agrarisch Natuurbeheer	18
5.4.1.	Algemeen	18
5.4.2.	Agrarische faunagebieden	19
5.4.2.1.	Akkerfaunagebied: akkervogels	19
5.4.2.2.	Ganzenfoerageergebieden	20
5.4.3.	Agrarische floragebieden: botanisch beheer	20
5.4.3.1.	Botanisch waardevol grasland	20
5.4.3.2.	Botanisch waardevol akkerland	21
5.5.	Weidevogelbeheer	22
5.5.1.	Criteria en werkwijze begrenzing Weidevogelkerngebieden	22

5.5.2.	Collectief Beheerplan	23
5.5.2.1.	Samenwerking	23
5.5.2.2.	Inrichting	24
5.5.2.3.	Mozaïekplan	24
5.5.3.	Weidevogelbeheer binnen natuurbeheer	28
5.5.4.	Uitzonderingen	28
5.6.	Agrarisch Natuurbeheer binnen natuurgebieden	29
5.7.	Landschapsbeheer	29
5.7.1	Algemeen	29
5.7.2.	Criteria en werkwijze begrenzing landschapsbeheer	30
5.8	Onderzoek agrarisch natuur- en landschapsbeheer	30
5.9	Landschappelijk biotoopbeheer	31
5.10.	Subsidie probleemgebieden	31
5.11.	Toeslagen	32
5.12.	Organisatiesubsidie	32
5.13.	Werkwijze Gaasterlân-Sleat	33
5.13.1	Experiment Gaasterlân-Sleat	33
5.13.2	Het experiment in het nieuwe subsidiestelsel Natuur en Landschap	33
5.13.3.	Technische uitwerking in de beheertypenkaart	33
5.13.3.1	Natuurbeheer	33
5.13.3.2	Agrarisch Natuurbeheer	34
5.13.3.3.	Landschap	34
5.13.3.4.	Experiment collectief integraal beheerplan'?	34
6	Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap	35
6.1.	Algemeen	35
6.2.	Ambitiekaart	35
6.3	Investeringsubsidie	36
6.4.	Subsidie voor functiewijziging	36
6.5.	Grondverwerving	36
7.	Subsidie aanvragen	38
7.1.	Aanvragen van subsidie	38
7.2	Subsidieperiode	38
7.3.	Meer informatie	3

Bijlagen

1	Kaart: EHS en overige Natuur in Fryslân
2	Kaart: Probleemgebieden en deelgebieden in Fryslân
3	Kaart: Weidevogelkerngebieden in Fryslân
4	Index Natuur en Landschap
5	Index Landschap; mogelijkheden per deelgebied
6	Toelichting Landschappelijk biotoopbeheer
7	Kaart: Impuls Particulier Natuurbeheer
8	Overzicht beheertypen per deelgebied

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Op 1 januari 2010 treden de onderdelen Agrarisch Natuurbeheer en Landschapbeheer van het nieuwe Stelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) in werking. Het stelsel beschrijft op welke wijze het beheer en de ontwikkeling van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in de provincie Fryslân gesubsidieerd worden. Het SNL vervangt het Programma Beheer dat vanaf 1 januari 2000 van kracht was. Het stelsel bestaat uit twee subsidieregelingen: de 'Subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer', vastgesteld door Provinciale Staten van provincie Fryslân op 16 september 2009 en de 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap', vastgesteld door Provinciale Staten van provincie Fryslân op 16 september 2009.

Medio juli 2009 werd duidelijk dat het onderdeel Natuur nog niet per 1-1-2010 in werking kan treden omdat dit onderdeel nog door Brussel getoets wordt. Gevolg is dat het nieuwe Stelsel SNL voor de onderdelen "Agrarisch Natuurbeheer" en "Landschap" wél in werking treedt. Voor het onderdeel "Natuur" blijft de bestaande Provinciale subsidieregeling Natuur Beheer (PSN) nog tot en met 31-12-2010 van kracht.

Ten behoeve van de uitvoering van de 'Subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer', en de 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap' stelt de provincie een Natuurbeheerplan op. In een Natuurbeheerplan begrenzen Gedeputeerde Staten gebieden waar subsidiëring van beheer van natuur, agrarische natuur en/of landschapselementen plaats kan vinden. Het Natuurbeheerplan geeft ook aan waar zogenaamde kwaliteitsimpuls voor natuur en landschap mogelijk zijn. Daarnaast beschrijft het Natuurbeheerplan per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen van toepassing zijn en stelt het Natuurbeheerplan zo nodig aanvullende eisen ten aanzien van het uitvoeren van bepaalde beheermaatregelen.

Grondeigenaren en grondgebruikers, die op basis van de genoemde subsidieregelingen in aanmerking komen voor subsidie, kunnen met dit Natuurbeheerplan achterhalen welk type subsidie van toepassing is op het beoogde terrein. Subsidieaanvragen op basis van de genoemde subsidieregelingen worden (onder andere) aan dit Natuurbeheerplan getoetst.

1.2 Waarom een nieuw beheerplan?

Omdat het SNL anders is opgebouwd dan het Programma Beheer, is een geheel nieuw Natuurbeheerplan opgesteld. Dit plan zit qua opbouw en structuur dus heel anders in elkaar dan zijn voorlopers. De voorlopers zijn:

Gebiedsplan De Waddeneilanden	16 augustus 2002
Gebiedsplan Het Noordelijk kleigebied	16 augustus 2002
Gebiedsplan De Noordelijke Wouden	16 augustus 2002
Gebiedsplan De Zuidelijke Wouden	16 augustus 2002
- voor het ROM-gebied Zuidoost Friesland: afzonderlijke gebiedsplannen	
Gebiedsplan De Greidhoek	16 augustus 2002
Gebiedsplan De Zuidwesthoek	17 september 2002
Gebiedsplan Het Lage Midden	17 september 2002
Landschapsgebiedsplan Noordelijke Friese Wouden	juli 2000
Gebiedsplan Gaasterlân-Sleat	augustus 2000
Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân	augustus 2008
Beheersgebiedsplan 'Vrij Inzetbare Hectaren Fryslân'	oktober 2008

In dit Natuurbeheerplan wordt een geheel nieuwe taal van natuurtypen en beheertypen gehanteerd. Deze taal is beschreven in de Index Natuur en Landschap, een landelijk uniforme index met natuurtypen, agrarische natuurtypen en landschapselementen. Ook de beheertypenkaart en de ambitiekaart zijn nieuw. De inhoud van de voorgaande gebiedsplannen, landschapsgebiedsplan en beheersgebiedsplan blijft echter grotendeels overeind. Het nieuwe stelsel betreft namelijk enkel een nieuwe manier van subsidiëren. Het beleid op basis waarvan subsidies in dit Natuurbeheerplan aan bepaalde doelen worden verstrekt, is grotendeels ongewijzigd. Een uitzondering hierop is het weidevogelbeleid zoals vastgelegd in Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013. Dit werkplan voorziet in het aanwijzen van kerngebieden waarin het weidevogelbeheer geconcentreerd wordt ingezet. Dit beleid is reeds ingezet in het beheersgebiedsplan Vrij Inzetbare Hectaren 2008 en is in dit Natuurbeheerplan verder uitgewerkt.

In een aantal deelgebieden zijn wel wijzigingen doorgevoerd. Dit zijn inkrimping of uitbreiding van de begrenzing, nieuwe begrenzingen en/of wijzigingen in de doelstellingen. Dit soort wijzigingen doen zich ieder jaar voor en zijn géén gevolg van het omzetten van “oude” gebiedsplannen naar dit nieuwe Natuurbeheerplan. Het betreft de volgende deelgebieden: Soarremoarrepolder, Sippenfennen Noord en Ottema-Wiersma, Zwartebroek en Over de Wiel, Grietenijldijk en de Kampen, Grachtkavel, Tjongermond, Schoteruiterdijken, Rottige Meente, Kobbelân, It Eilân, Polder Rohel, Fochteloërveen, Boarnsweach, Teroelsterzijpen, Doniagaasterpolder en Hegewiersterfjild.

1.3 Status en doel van het beheerplan

Het Natuurbeheerplan beschrijft de subsidiemogelijkheden voor beheer en ontwikkeling van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in Fryslân. De begrenzing van gebieden in dit Natuurbeheerplan heeft vooral betrekking op deze subsidiemogelijkheden. De subsidiemogelijkheden zijn wel nadrukkelijk gerelateerd aan de natuurdoelen die de provincie nastreeft. Het Natuurbeheerplan is dus in die zin ook een sturingsinstrument.

Subsidies worden op vrijwillige basis aangevraagd. Dit betekent dat beheerders van (agrarische) natuur en landschap zelf de keuze maken of ze gebruik maken van de geboden subsidiemogelijkheden. Het Natuurbeheerplan heeft geen planologische consequenties of consequenties voor bestemmingsplannen. De begrenzing van natuurgebieden heeft geen consequenties voor de uit een vigerend bestemmingsplan voortvloeiende bestaande gebruiksmogelijkheden van begrensde gronden en ook niet voor daarnaast gelegen gronden. De gebruiksmogelijkheden van een perceel met een agrarische bestemming worden uitsluitend bepaald door het vigerende bestemmingsplan. Een Natuurbeheerplan heeft dus geen enkele invloed op bestaande gebruiksmogelijkheden. Het Natuurbeheerplan en het bestemmingsplan zijn verschillende toetsingskaders waarvoor de betrokken bestuursorganen een eigen bevoegdheid tot belangenafweging hebben. Wanneer op vrijwillige basis in een 1-op-1 begrensde natuurgebied landbouwgrond wordt omgevormd naar natuur met functieveranderingssubsidie, dan moet de bestemming wel gewijzigd worden van landbouwkundige bestemming naar een natuurbestemming in het bestemmingsplan.

Onder de gebieden die in dit Natuurbeheerplan zijn begrensde, vallen ook de gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De feitelijke planologische begrenzing van de EHS (bestaande uit natuurgebieden, nieuwe natuurgebieden en beheersgebieden) vindt echter niet in dit Natuurbeheerplan plaats, maar in het kader van het Streekplan 2007 ‘Om de kwaliteit fan de romte’ vastgesteld. Gedeputeerde Staten kunnen besluiten om op eigen initiatief of op verzoek van anderen de begrenzing van de EHS te herzien. Bij een besluit tot wijziging van de EHS zal de procedure van Afdeling 3.4 van Hoofdstuk 3 van de Algemene wet bestuursrecht (uniforme openbare voorbereidingsprocedure) gevolgd worden. De EHS is als bijlage nummer 1 opgenomen in dit Natuurbeheerplan.

Een wijziging van de begrenzing van de EHS kan reden zijn om ook de begrenzing van gebieden in dit Natuurbeheerplan te herzien. Ook nieuwe inzichten over de kwaliteit van gebieden en bijvoorbeeld beleidsontwikkelingen kunnen reden zijn dat het Natuurbeheerplan wordt aangepast. Nieuw ten opzichte van voorgaande plannen is dat in dit Natuurbeheerplan de subsidiemogelijkheden tot op perceelsniveau worden aangegeven. Dit Natuurbeheerplan stuurt dus nadrukkelijker op de realisatie van specifieke doelen in gebieden. De beheerder heeft in dat opzicht minder keuzevrijheid bij het aanvragen van subsidie dan voorheen. Om dit Natuurbeheerplan actueel te houden is de inbreng van beheerders nodig. Op verzoek en in onderling overleg kan bepaald worden of het Natuurbeheerplan op onderdelen aangepast wordt.

1.4 Gevolgde procedure, overleg en inspraak

Bij de vaststelling van dit Natuurbeheerplan is de in de afdeling 3.4 van Hoofdstuk 3 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure gevolgd. De terreinbeherende organisaties (TBO's) zijn betrokken geweest bij het opstellen van het 'Ontwerp Natuurbeheerplan'. Dat wil zeggen dat zoveel mogelijk gebruik is gemaakt van de gegevens van deze beheerders bij het maken van de beheertypenkaart voor de terreinen die in beheer zijn bij deze TBO's. Het gehele proces van de omvorming van het oude Programma Beheer naar het nieuwe stelsel en het nieuwe Natuurbeheerplan, is regelmatig besproken in een klankbordgroep. Deze klankbordgroep bestond uit vertegenwoordigers van de volgende beheerdersgroepen: BoerenNatuur (6 leden van het kernteam en ambtelijke vertegenwoordiging), It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Federatie Particulier Grondbezit, Bosk & Greide, Dienst Landelijk Gebied, BFWW, KNJV en Landschapsbeheer Friesland.

Het Ontwerp Natuurbeheerplan Fryslân is vastgesteld op 26 mei 2009. Van 2 juni tot 14 juli 2009 heeft het ontwerp ter inzage gelegen. Gedurende deze periode zijn belanghebbenden in de gelegenheid gesteld om op het ontwerp te reageren. Er zijn 81 zienswijzen ingediend. Deze reacties zijn samengevat in de Reactienota. De reacties hebben geleid tot een aantal aanpassingen van begrenzingen en beheertypen en de tekst van het Natuurbeheerplan is op een aantal onderdelen verduidelijkt en aangepast. Op 29 september hebben Gedeputeerde Staten het Natuurbeheerplan definitief vastgesteld.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit plan beschrijft de verschillende beleidskaders die relevant zijn voor de in dit Natuurbeheerplan beschreven subsidies. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de werkwijze van het Natuurbeheerplan. In hoofdstuk 4 worden in het kort de natuurdoelen per regio in Fryslân beschreven. Hoofdstuk 5 beschrijft de subsidiemogelijkheden van beheer van natuur, agrarische natuur en/of landschapselementen. De subsidiemogelijkheden voor kwaliteitsimpulsen worden in hoofdstuk 6 beschreven. Tot slot is in hoofdstuk 7 beschreven hoe en waar subsidies zoals beschreven in dit Natuurbeheerplan aangevraagd kunnen worden.

2. Beleidskader

2.1. Algemeen

Het Natuurbeheerplan geeft invulling aan het natuur- en landschapsbeleid van diverse overheden (Europese Unie, Rijk en Provincie). Het verstrekken van subsidies voor beheer en kwaliteitsimpulsen zal uiteindelijk leiden tot de realisatie van dit beleid. In dit hoofdstuk wordt in het kort ingegaan op de meest relevante beleidskaders.

2.2. Rijksbeleid en Europees beleid

De provincie is een belangrijke partner voor de rijksoverheid om het nationale natuurbeleid te kunnen realiseren. Richtinggevend voor het nationale natuurbeleid zijn de internationale doelstellingen van het Biodiversiteitsverdrag, de Millennium Development Goals en het beleid van de Europese Unie. Het kabinet zet zich in om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en bij te dragen aan de millennium doelen per 2010. Het wil er tevens voor zorgen dat in 2020 duurzame condities zijn voor het voortbestaan van alle soorten en populaties die in 1982 van nature in Nederland voorkwamen.

Onderdeel van het natuurbeleid vormen ook de inspanningen voor de verbetering van milieu en platteland door middel van agrarisch natuurbeheer. Nederland maakt daarbij gebruik van de doelen die in het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP2) zijn opgenomen. Een doel is het verhogen van duurzaam gebruik van landbouwgrond. Beheerders van landbouwgrond worden gestimuleerd om hun land zodanig te beheren dat natuur, milieu, landschap en klimaat er baat bij hebben.

2.2.1. Nota Ruimte en EHS

Belangrijk instrument voor de realisatie van de biodiversiteitsdoelstellingen is de Ecologische Hoofdstructuur. De EHS is een netwerk van natuurgebieden, beheersgebieden en verbindingzones. Hierbinnen kan de uitwisseling van soorten optimaal plaatsvinden en wordt de biodiversiteit verbeterd. De landelijke doelstellingen voor de EHS zijn verder uitgewerkt in de Nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur (2000) en in de Nota Ruimte (2004).

Elke provincie heeft van het rijk een taakstelling meegekregen om voor 2018 een hoeveelheid nieuwe natuur te realiseren en de huidige natuur te behouden. Om de doelstellingen te kunnen bereiken worden natuurgebieden veiliggesteld door middel van wetgeving, verwerving, inrichting en/of beheer en worden sommige landbouwgronden natuurvriendelijk beheerd. De EHS bestaat uit bestaande natuurgebieden (duinen, heiden, bossen, landgoederen), nieuwe natuur op landbouwgrond en agrarische gebieden die zodanig beheert worden dat er natuur- en landschapswaarden worden behouden en versterkt.

2.2.2 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

In 1967 is in Nederland de eerste Natuurbeschermingswet in werking getreden. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen. Deze wet is op 2 oktober 2005 vervangen door de Natuurbeschermingswet 1998. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. Op grond van de Natuurbeschermingswet worden drie typen gebieden beschermd:

1. Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden)
2. Beschermde Natuurmonumenten en
3. Wetlands volgens het verdrag van Ramsar

Het merendeel van de gebieden die onder de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet vallen, maken deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

Natura 2000 is een Europees netwerk van waardevolle, te beschermen natuurgebieden die zijn aangewezen onder de Vogel- en/of Habitatrictlijn. Doel is de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Nederland kent 162 Natura 2000-gebieden. Deze worden momenteel aangewezen door de minister van LNV. Voor elk gebied wordt vastgesteld welke flora- en faunadoelen of -soorten in een gebied behouden moeten blijven of ontwikkeld moeten worden. Voor deze gebieden moet een 6 jaar geldend beheerplan gemaakt worden waarin staat welke maatregelen er in die periode genomen moeten worden om de doelen te behalen. Wanneer daar aanleiding voor is wordt het Natuurbeheerplan aangepast aan het Natura 2000 beheerplan. Het kan bijvoorbeeld nodig zijn om het natuurbeheertype aan te passen aan het Natura 2000 beheerplan, zodat voor het noodzakelijke beheer, subsidie aangevraagd kan worden.

2.2.3 Agenda Vitaal Platteland en ILG

Het rijk heeft zijn beleid voor het landelijke gebied vastgelegd in één integraal beleidskader: Agenda voor een Vitaal Platteland (AVP). De AVP bevat de visie op een leefbaar, vitaal en duurzaam platteland met opgaven voor economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het platteland. De beleidsopgaven die hieruit voortvloeien staan in het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (MJP), een uitvoeringsprogramma voor de uitvoering van de nationale doelen. Met het uitbrengen van deze agenda met bijbehorend meerjarenprogramma wordt minder beleid en meer samenhang en uitvoering op gebiedsniveau beoogd. De rol van de provincies is daarbij versterkt.

Sinds 1 januari 2007 is de Wet Inrichting Landelijke Gebied (WILG) van kracht. Met de invoering van de WILG is een groot aantal subsidieregelingen in één keer vervangen door één regeling. De financiering is geregeld middels het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Alle gebiedsgerichte rijksdoelen uit het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland worden via het ILG uitgevoerd. In het ILG zijn financiële middelen voor natuur (waaronder de ecologische hoofdstructuur), recreatie (onder meer recreatie om de stad), landschap, landbouw, milieu (bodemsanering), en de reconstructie van zandgebieden opgenomen.

Het Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer wordt in het kader van het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies uitgevoerd. Dit was vanaf 2007 bij het Programma Beheer ook het geval. Daarvoor werd Programma Beheer onder verantwoordelijkheid van het Rijk uitgevoerd. De gebiedsgerichte benadering van het ILG is gericht op een brede inzet van middelen met mogelijkheden voor maatwerk. Deze benadering komt ook in het nieuwe subsidiestelsel terug in de vorm van de kwaliteitsimpuls (zie hoofdstuk 5).

2.2.4 Actieprogramma 'Een rijk weidevogellandschap'

Het Actieprogramma Weidevogels is in 2005 opgesteld door het ministerie van LNV, samen met provincies, gemeenten, waterschappen en organisaties van boeren, natuurbeheerders, vogelbeschermers kennisinstellingen en vrijwilligers. Het programma heeft als doel de achteruitgang van het aantal weidevogels tot staan te brengen in 2010 en om te buigen in een stijging van aantallen broedparen. Hiervoor zijn vergaande maatregelen nodig die vooral gericht zijn op het behoud van het Nederlandse weidevogellandschap, dat op wereldschaal uniek is. Daarnaast moet er 280.000 hectare goed weidevogelgebied beschikbaar zijn in 2018.

Het actieprogramma stelt een aantal concrete acties voor:

- het afremmen van stedelijke ontwikkelingen in rijke weidevogelgebieden
- inzet van middelen op voldoende oppervlakte weidevogelgebied op de juiste plek
- kwaliteitsverbetering weidevogelbeheer door boeren en terreinbeheerders
- meer verantwoordelijkheid in de streek leggen via gebiedsplannen
- bevorderen van economische duurzaamheid van landbouwbedrijven
- ontwikkelen van een renderend bedrijfstype waar weidevogelbeheer voorop staat
- vergroten maatschappelijk draagvlak.

2.3 Provinciaal beleid

De nationale beleidskaders zijn maatgevend voor het provinciale beleid. Het provinciale natuur- en landschapsbeleid is gericht op het herstel, de instandhouding en de ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschap. De volgende provinciale beleidskaders geven een nadere uitwerking van de nationale kaders:

2.3.1. Streekplan 2007: Om de kwaliteit fan de romte

Eind 2006 is door Provinciale Staten het Streekplan voor de provincie Fryslân vastgesteld. De provincie Fryslân wil ook buiten de EHS bijdragen aan ruimtelijke condities voor instandhouding en verbetering van natuurwaarden. Er wordt gestreefd naar de instandhouding van belangrijke natuurwaarden, waaronder kwetsbare dier- en plantensoorten. Er wordt specifiek ingezet op:

- Een verantwoorde weidevogelstand en voldoende ganzenfoeragegebieden in de open klei- een veenweidegebieden;
- Ecologisch goed functionerende houtwallen- en elzensingelgebieden in de besloten zandgebieden.
- Bescherming van weidevogels en ganzen buiten de EHS op vrijwillige basis, zonder planologische beperkingen.

De provincie Fryslân blijft voor een gezonde weidevogelstand inzetten op voldoende geschikte weidevogelkerngebieden binnen en buiten de EHS. Hiervoor wil zij de 'Vrij Inzetbare Hectaren' blijven benutten, waarbij in belangrijke weidevogelkerngebieden over de hele provincie contracten voor weidevogelbeheer kunnen worden afgesloten. De grutto vormt een belangrijke gidssoort voor de weidevogels. Aan gebieden met een hoge score op de verspreidingskaart voor grutto's wordt prioriteit gegeven binnen het weidevogelbeheer.

2.3.2. Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân

In 1997 is de nota 'Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân' vastgesteld. 'Meer ruimte' in deze nota betekende vooral meer ruimte voor gesubsidieerd weidevogelbeheer buiten de begrensde beheer- en natuurgebieden. 'Meer ruimte' betekende ook meer ruimte voor de landbouw voor weidevogelbescherming zonder planologische druk. De nota omschrijft vier beleidssporen, te weten:

- Weidevogelbeheer in natuurgebieden met een weidevogeldoelstelling
- Agrarisch weidevogelbeheer in vooraf begrensde beheersgebieden
- Agrarisch weidevogelbeheer met vrij inzetbare hectaren
- Algemene weidevogelzorg.

2.3.3. Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007 – 2013

Met dit werkplan wordt een herijking van de nota 'Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân' gerealiseerd. Het werkplan is vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In deze nota wordt een vervolg aan het provinciale weidevogelbeleid gegeven voor de periode 2007 – 2013. In het werkplan wordt ervoor gekozen om het viersporen beleid te handhaven, maar de schotten tussen de beleidssporen weg te halen en op gebiedsniveau te streven naar optimale samenwerking tussen betrokken organisaties. Een kwaliteitsslag kan worden bereikt als het mozaïekbeheer, zoals zich dat recent heeft ontwikkeld, voor de weidevogels krachtig wordt ingezet.

De doelstelling is dat betrokken organisaties gaan samenwerken en met elkaar komen tot het werken in een weidevogelkring¹. Binnen een weidevogelkring zullen de betrokkenen hun activiteiten op elkaar afstemmen en de inrichting van het gebied zo optimaal mogelijk afstemmen op de wensen van de weidevogels. Het werken met een mozaïekbeheer op gebiedsniveau zal worden gestimuleerd en de inzichten rondom het functioneren en

¹ Men spreekt in Fryslân ook wel van “Skiezekrite”

optimaliseren ervan nauwgezet gevolgd door onderzoek, monitoring en het ondersteunen van experimentele projecten.

De uitvoeringspraktijk laat zien dat de kwaliteit van het weidevogelbeheer beter moet. Het is nodig dat op gebiedsniveau de randvoorwaarden voor beheer worden aangescherpt. Omdat het budget beperkt is moet dit gericht ingezet worden in gebieden met de meeste perspectieven en kunnen de subsidies niet verspreid over alle type gebieden beschikbaar gesteld worden. De inzet moet, conform het actieprogramma 'Een rijk weidevogellandschap' van het weidevogelverbond, meer gericht worden op de gebieden waar in de toekomst een duurzaam resultaat kan worden bereikt.

2.3.4. Overige beleidskaders

Naast Europese, nationale en provinciale beleidskaders, spelen ook andere beleidskaders; zo kunnen gemeentelijke bestemmingsplannen en/of Algemene Plaatselijke Verordeningen van belang zijn bij bijvoorbeeld de uitwerking van weidevogelbeheer. Verder is "waterhuishouding" een belangrijk aspect bij weidevogelbeheer; het provinciale waterhuishoudingplan, het waterbeheerplan van Wetterskip Fryslân en haar beleid ten aanzien van peilbesluiten zijn daarbij kaders om rekening mee te houden. Vroegtijdige betrokkenheid van gemeenten en waterschap bij het ontwikkelen van inrichtingsplannen is daarom een vereiste.

3. Werkwijze Natuurbeheerplan

3.1 Algemeen

Zoals in de inleiding al is aangegeven, zit dit Natuurbeheerplan anders in elkaar dan eerdere plannen. In dit hoofdstuk wordt daarom in het kort ingegaan op de werkwijze van dit Natuurbeheerplan. In paragraaf 3.2 wordt de nieuwe taal van natuurtypen en beheertypen zoals beschreven in de Index Natuur en Landschap toegelicht. In paragraaf 3.3 wordt het verschil beschreven tussen subsidie voor beheer en subsidie voor kwaliteitsimpulsen. Tot slot zal de werkwijze van de verschillende kaarten in dit Natuurbeheerplan worden beschreven. Meer achtergronden bij dit hoofdstuk worden beschreven in het Subsiestelsel Natuur en Landschapsbeheer.

Men dient zich te bij lezing te realiseren dat de onderdelen “Agrarische Natuurbeheer” en “Landschapbeheer” met ingang van 1 januari 2010 in werking treedt maar het onderdeel “Natuurbeheer” een jaar later. Voor het aangaan van beheerovereenkomsten Natuurbeheer blijft de huidige Provinciale Subsidierегeling Natuurbeheer in 2010 nog van kracht.

Informatie over het Subsiestelsel Natuur en Landschapsbeheer is te vinden op www.SANL-Fryslan.nl

3.2 De Index, een nieuwe taal

Of het nu gaat om de typering van een terrein of landschapselement, om de financiering van beheer, of om het aangeven van natuurdoelen, al deze zaken gebeuren in het vervolg op basis van de Index Natuur en Landschap. De Index is de nieuwe, uniforme en sterk vereenvoudigde “natuurtaal” die door alle beheerders toegepast wordt. Doordat beheerders dezelfde taal spreken, kan men elkaar ook beter verstaan. Dat wil zeggen, onder de vochtige hooilanden van Staatsbosbeheer worden in het vervolg dezelfde type hooilanden van Natuurmonumenten verstaan. Naast een uniforme beschrijving van terreinen, is ook een uniforme kostprijberekening van het beheer in de Index opgenomen. De Index is in gemeenschappelijk overleg tussen beheerders en de overheid tot stand is gekomen.

De Index Natuur en Landschap bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur en landschap. Per onderdeel worden verder drie niveaus onderscheiden (zie ook figuur 1):

- **doelen**, voor sturing en rapportages;
- **beheertypen**, voor de begrenzing op kaart en de subsidieverlening;
- **beheervoorschriften**, als instrument om de doelen te bereiken.

Figuur 1: Opbouw Index Natuur en Landschap

	natuurgebieden	landschapselementen		agrarische natuur
Niveau Doelen	natuurtypen N01, N02, etc	landschapselementtypen L01, L02, etc		agrarische natuurtypen A01, A02, etc
Niveau Beheertypen	natuurbeheertypen N01.01, etc	landschapsbeheertypen L01.01, etc		agrarische beheertypen A01.01, A01.02, etc
Niveau Beheervoorschriften	geen nadere voorschriften	natuur: geen nadere voorschriften	agrarisch: concrete voorschriften	concrete voorschriften A01.01.01, A01.02.01, etc

Het niveau van *doelen* is vooral bedoeld als sturingsinstrument op landelijk niveau en wordt gebruikt om afspraken tussen rijk en provincies te maken over het natuur- en landschapsbeheer (in het kader van de ILG-bestuursovereenkomsten) en voor de rapportages van de minister aan

de Tweede Kamer, van de provincies aan het Rijk en van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten. De subsidiemogelijkheden voor beheer van natuur, agrarische natuur en landschap worden in dit Natuurbeheerplan op het niveau van *beheertypen* aangegeven. Per gebied, terrein of element wordt in dit Natuurbeheerplan één beheertype aangewezen. Voor een beheerder van een natuurterrein (onderdelen natuur en landschap) geldt een algemene instandhoudingverplichting van beheertype. Dat betekent dat een beheerder van een natuurterrein meer vrijheid heeft om te bepalen hoe het betreffende beheertype in stand wordt gehouden. Een beheerder op landbouwgrond (onderdelen agrarische natuur en landschap) moet zich houden aan nadere beheervorschriften die gekoppeld zijn aan het beheertype. Deze nadere beheervorschriften voor agrarisch beheer vloeien voort uit de cofinanciering van het agrarisch natuurbeheer vanuit het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma.

Niet alle beheertypen uit de index komen voor in Fryslân. Een overzicht van de verschillende beheertypen die in dit Natuurbeheerplan toegepast worden is in bijlage 4 weergegeven. Een inhoudelijke beschrijving van de beheertypen en beheerpakketten is te vinden op www.SANL-Fryslan.nl

3.3 Beheer en Kwaliteitsimpulsen

In dit Natuurbeheerplan is aangegeven waar subsidiemogelijkheden voor ‘Beheer’ en ‘Kwaliteitsimpulsen’ van toepassing zijn. Bij beheer is sprake van periodiek terugkerende handelingen in een natuurterrein, agrarisch gebied of landschapselement met als doel de aanwezige natuurwaarden in stand te houden en/of te ontwikkelen. Subsidies voor beheer worden verstrekt op basis van de Subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer Fryslân. Subsidieaanvragen voor beheer worden getoetst aan dit Natuurbeheerplan. In hoofdstuk 5 van dit Natuurbeheerplan wordt nader ingegaan op de verschillende subsidiemogelijkheden voor beheer.

Onder kwaliteitsimpulsen worden eenmalige ingrepen verstaan met als doel de condities van een natuurterrein, agrarisch gebied of landschapselement zodanig te verbeteren dat de gewenste natuurwaarden zich daar (via beheer) kunnen ontwikkelen. Onder kwaliteitsimpulsen worden niet alleen maar inrichtingsmaatregelen verstaan maar bijvoorbeeld ook de verwerving of functieverandering van gronden ten behoeve van de inrichting van natuurterreinen. In hoofdstuk 6 van dit Natuurbeheerplan wordt nader ingegaan op de verschillende subsidiemogelijkheden voor kwaliteitsimpulsen. Subsidies voor kwaliteitsimpulsen worden verstrekt op basis van de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Fryslân. Subsidieaanvragen voor kwaliteitsimpulsen worden getoetst aan dit Natuurbeheerplan en aan Kadersubsidieverordening pMJP provincie Fryslân 2009.

Voor nadere informatie over en voorwaarden voor subsidie voor beheer en kwaliteitsimpulsen wordt verwezen naar www.SANL-Fryslan.nl

3.4 Kaarten

De subsidiemogelijkheden in dit Natuurbeheerplan zijn door het toedelen van beheertypen vastgelegd op de beheertypenkaart en de ambitiekaart. Deze kaarten vormen feitelijk de kern van het Natuurbeheerplan. De beheertypenkaart geeft de huidige gewenste beheertypen weer. De ambitiekaart geeft de toekomstige gewenste beheertypen weer en daarmee de natuurdoelen op de langere termijn. Met behulp van de ambitiekaart kan een kwaliteitsimpuls bepaald worden: het verschil tussen de gewenste, huidige situatie en de eindsituatie geeft weer waar de kwaliteit van de natuur verbeterd kan worden.

In dit eerste Natuurbeheerplan is de ambitiekaart nog niet geheel gevuld; in 2010 wordt deze kaart gecompleteerd.

Vanwege het detailniveau (1 : 10.000) van deze kaarten zijn ze alleen digitaal in te zien. Deze digitale kaarten en de tekst van het Natuurbeheerplan vormen één geheel. De beheertypenkaart en de ambitiekaart zijn in te zien via www.SANL-Fryslan.nl

Aan de kaarten ligt het informatiemodel natuurbeheer (IMNaB) ten grondslag. Dit is een uniforme geodatabase (gegevensbestand met geografische gegevens) waarin gegevens worden opgeslagen en die door alle provincies, de uitvoeringsinstanties en beheerders gebruikt wordt. Hierdoor vindt er een eenvoudige en snelle gegevensuitwisseling plaats en kunnen op eenvoudige wijze de subsidies worden toegekend.

4 Natuur- en Landschapsdoelen in Fryslân

4.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden per gebied de natuur- en landschapsdoelen beschreven. Per gebied wordt eerst beknopt ingegaan op de landschappelijke karakteristiek. Vervolgens wordt voor de begrensde natuurgebieden van de EHS aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De beschrijving van deze natuurdoelen is uiteindelijk vertaald naar de ambitiekaart. Na de beschrijving van de natuurdoelen volgt een beschrijving van de doelen voor het agrarisch natuurbeheer. Tot slot worden de landschapsdoelen beschreven. De natuur- en landschapsdoelen zijn mede bepalend bij het toewijzing van beheertypen op de beheertypenkaart en de ambitiekaart zoals opgenomen in dit Natuurbeheerplan.

4.2. Deelgebieden

Fryslân is ingedeeld in acht deelgebieden: De Waddeneilanden, Het Noordelijk Kleigebied, De Noordelijke Wouden, De Zuidelijke Wouden, De Zuidwesthoek, Het Lage Midden, De Greidhoek en Gaasterlân-Sleat. De grenzen van deze gebieden staan op kaartbijlage 2.

4.2.1. Waddeneilanden

De waddeneilanden hebben een gevarieerd zeer grootschalig open, halfopen tot besloten landschap met plaatselijk grootschalige vergezichten op de Waddenzee, de Noordzee, en de kust van de vaste wal. Er is een grote afwisseling van reliëf en schaal, en grote verscheidenheid van natuurlijke en cultuurhistorische structuren/ elementen als duinen, kwelders, slenken, strand, bossen, poldergebieden en binnenduinrand op een relatief klein oppervlak. De contrasten tussen natuurlijke elementen als duinen, kwelders, strand en slenken, en cultuurelementen als landbouwpolders, nederzettingen, dijken en recreatieve voorzieningen zijn opvallend.

4.2.2. Noordelijk Kleigebied

Het Noordelijk Kleigebied is open en grootschalig met structurerende elementen als dijken, kwelderwallen, slenken, terpen, paden, eendenkooien en vaarten. De verkaveling is een onregelmatige blokverkaveling met plaatselijk bijzondere verkavelingvormen, zoals mozaïek-, radiaal- en strengenverkaveling. De beplanting is geconcentreerd rondom boerderijen en dorpen, langs hoofdontsluitingswegen en kwelderwallen. De graslanden komen voornamelijk voor in de lager gelegen zware kleigronden en akker- en tuinbouw op lichtere kleigronden op de kwelderwallen.

4.2.3. Noordelijke Wouden

Kenmerkend voor de Noordelijke Wouden is het kleinschalige patroon van lintbebouwing, houtwallen (hege dyken) en elzensingels met geleidelijke overgangen naar open enclaves daartussen (mieden en hooilanden) en plaatselijk esgronden. Het relatief dichte netwerk aan houtwallen en elzensingels geven het gebied zijn unieke karakter. Karakteristiek zijn ook de opstreekende percelen met een lengte-breedte verhoudingen variërend van 4:1 tot 5:1 tot (plaatselijk on)regelmatige blokverkaveling. Ook de veel voorkomende pingoruïnes en dobben zijn kenmerkend voor deze streek.

4.2.4. Zuidelijke Wouden

Het gebied heeft een afwisseling van open, half-open tot besloten landschap. De hoofdstructuur wordt bepaald door overwegend open brede beekdalen in de midden- en benedenlopen met parallel daaraan de zandruggen met bebouwing en met van beplanting voorziene hoofdwegen.

De verkavelingrichting is haaks op de hoofdwegen en veelal van beplanting voorzien. Kenmerkend voor de Zuidelijke Wouden is de afwisseling van bossen/ natuurterreinen, beken, vaarten, wijken, landgoederen en landbouwgronden.

4.2.5. Zuidwesthoek

De Zuidwesthoek wordt gekenmerkt door de grootschalige openheid en weidsheid, met een grote afwisseling tussen overwegend grasland, natuur en water van gevarieerde omvang. Langs meren, vaarten en kanalen is veel oeverbegroeiing met rietkragen te vinden. Er is een patroon van hemdijken en slaperdijken. De ingepolderde boezemlanden met binnendijken zijn nog goed te herkennen. Langs de IJsselmeerkust is een zeer grootschalig open landschap met weidse horizon, lange zichtlijnen en markante oriëntatiepunten. De kust geeft een afwisselend beeld van waterkeringen, (ondiepe) voorlanden, waardevolle stedelijke waterfronten, oude zeekeringen, klifkusten en vergezichten op het achterland. Er zijn grote contrasten tussen het dynamisch beeld bij recreatieve plaatsen en concentratiepunten, en meer ingetogen landelijk beeld daarbuiten, tussen de strakke lijnen van Afsluitdijk/ Noordoostpolder en glooiende lijnen van de oude Zuiderzeekust, en tussen groene dijken en grillige klifkusten bij Gaasterland.

4.2.6. Greidhoek

De Greidhoek wordt gekenmerkt door de grootschalige openheid met verspreid liggende dorpjes en terpen. Het gebied bestaat grotendeels uit graslanden met in het westen een hoek met akkerbouw (Lytse Bouhoeke). De verkaveling is een onregelmatige mozaïekverkaveling. Beplanting komt voornamelijk voor rond bebouwing en langs wegen. Een belangrijk cultuurhistorisch element is de Slachtedyk, een bijna 42 kilometer lange voormalige slaperdijk door Westergo, en loopt van Oosterbierum tot Raerd. Het oostelijk deel van het gebied bestaat uit een regelmatige blokverkaveling. Deze zijn ontstaan in het gebied van de voormalige Middelsee. Nu wordt dit het Nieuwland genoemd.

4.2.7. Lage Midden

In het Lage Midden zijn grootschalige open ruimten begrensd door bebouwings- en beplantingslinten langs wegen, vaarten en plaatselijke beeklopen. De nadrukkelijke aanwezigheid van lineaire structuren van beeklopen, wegdorpen, vaarten en dijken versterken dit beeld. Hier en daar komen groene verdichtingen voor door moerasgebieden, bosedementen en verlande petgaten. In het gebied is de aanwezigheid van overwegend open graslanden, grazige natuurgebieden en petgaten kenmerkend. Opvallend zijn de aanwezigheid van hoogteverschillen in maaiveld- en waterniveaus.

4.2.8. Gaasterlân-Sleat

Gaasterland wordt gekenmerkt door de variatie in het landschap van besloten kleinschalig, deels halfopen tot open landschap met plaatselijk grootschalige vergezichten op het IJsselmeer. De afwisseling van reliëf en schaal, en verscheidenheid aan structurerende elementen als bos, beplantingen, aardkundige elementen (stuwwallen en klifkusten), wegen, paden, kanalen, vaarten en dijken maken het een uniek gebied. Er is een groot contrast tussen de hoger gelegen beboste en de lager gelegen open delen (polders en IJsselmeer).

4.3. Van Natuurdoelen naar de Index Natuur en Landschap

De Provincie heeft haar provinciale natuurdoelen vastgelegd op de natuurdoeltypekaart. In de (voormalige) gebiedsplannen zijn deze doelen vertaald naar natuurbeheerpakketten. De doelstellingen zijn in principe gelijk gebleven en vertaald naar beheertypen uit het nieuwe stelsel. Daar waar onder het oude stelsel een dubbele doelstelling bestond, dwingt het nieuwe stelsel dat nu gekozen wordt voor één doelstelling. Voor elk perceel is nu dus één beheertype vastgesteld. Ten opzichte van de oude gebiedsplannen is er dus sprake van een nadere detaillering; In de oude gebiedsplannen waren de doelstellingen vaak op gebiedsniveau, in het nieuwe Natuurbeheerplan is de doelstelling per perceel bepaald.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen natuurtype, agrarisch natuurtype en landschapstype.

De doelen uit de voormalige gebiedsplannen zijn per deelgebied vastgelegd in bijlage 8. Deze deelgebieden komen overeen met de deelgebieden uit de oude natuurgebiedsplannen. De conversie van de oude natuurdoelen naar de nieuwe beheertypen is gebeurd met behulp van een conversietabel. Deze tabel is in te bekijken op www.sanl-fryslan.nl.

Na vaststelling door Gedeputeerde Staten van het definitieve Natuurbeheerplan en de bijbehorende beheertypekaart zal bijlage 8 aangevuld worden door per gebied de nieuwe beheertypen en oppervlakten aan te geven.

4.4. Uitzondering: Gaasterlân-Sleat

In Gaasterlân-Sleat zijn in het verleden aparte bestuurlijke afspraken gemaakt over de invulling van de EHS. Er is hier een ruimejas begrenzing waarbinnen de (bestuurlijk afgesproken) pakketten Natuurbeheer en Agrarisch Natuurbeheer kunnen worden aangevraagd. De realisatie van het natuurdoel wordt gemeten middels de 'natuurmeetlat'. Hierin is voor elk pakket vastgelegd hoeveel punten per hectare, die opleveren. De meetlat is ontwikkeld om na te gaan of deelname aan de streek aan agrarisch en particulier natuurbeheer kan wedijveren met een eerder voorstel voor 550 ha nieuwe natuur in Gaasterland.

In paragraaf 5.12 staat beschreven hoe de overeengekomen werkwijze vertaald is naar het nieuwe stelsel.

5 Subsidieregeling Natuur- en landschapsbeheer

5.1 Algemeen

Dit hoofdstuk beschrijft de subsidiemogelijkheden voor beheer. Bij beheer is sprake van periodiek terugkerende handelingen in een natuurterrein, agrarisch gebied of landschapselement met als doel de aanwezige natuurwaarden in stand te houden en/of te ontwikkelen. De verschillende subsidiemogelijkheden worden in dit hoofdstuk per onderdeel (natuur, agrarische natuur of landschap) beschreven. Daarnaast zijn deze subsidiemogelijkheden vastgelegd op de beheertypenkaart. De beheertypenkaart beschrijft de actuele beheerssubsidiemogelijkheid van een terrein. De beheertypenkaart wordt voor de terreinen in natuurbeheer bij de TBO's in overleg met hen opgesteld. Dit is deels bij vaststelling van dit Natuurbeheerplan - 2009 gebeurd, deels zal dat bij de vaststelling van het Natuurbeheerplan 2010 gebeuren. Dit is een gevolg van de verlate ingangsdatum per 1-1-2011 voor het onderdeel "Natuur".

Bij de andere terreinen is zo veel mogelijk aangesloten bij het huidige afgesloten beheer. Van de kaart is af te lezen welke subsidie op welke locatie mogelijk is. Beheer is geen statisch gegeven. Een aanpassing van beheer is soms nodig als gevolg van de veranderde terreinomstandigheden of omdat bijvoorbeeld een ander beheerdoel gevolgd wordt. De beheertypenkaart zal daarom indien nodig (in overleg met de beheerders) worden aangepast en geactualiseerd. Vanwege het detailniveau (1 : 10.000) is deze kaart alleen digitaal in te zien.

5.2 Beheertypenkaart

Op de beheertypenkaart zijn alle bestaande en nog te ontwikkelen natuur, alle agrarische natuur en de landschapselementen begrensd en getypeerd volgens de Index Natuur en Landschap, zoals deze gedurende de subsidieperiode dienen te worden beheerd. Deze kaart is de basis voor de beoordeling van de subsidieaanvraag, voorafgaand aan de toekenning van de beheerssubsidie: de kaart geeft aan voor welk beheertype op een bepaalde locatie een beheerder subsidie kan aanvragen.

Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding of realisatie van de op die kaart aangegeven beheertypen. Op de ambitiekaart (zie hoofdstuk 6) kunnen hogere of andere doelen staan vermeld dan op de beheertypenkaart. Op enig moment kan het beheertype van de ambitiekaart wel worden bereikt. De beheertypenkaart zal daarom periodiek worden aangepast en geactualiseerd en uiteindelijk steeds dichterbij de gewenste eindsituatie komen zoals opgenomen in de ambitiekaart. Door het periodiek aanpassen van de beheertypenkaart, is het niet automatisch mogelijk om de lopende pakketten te verlengen. Mogelijk moet na 6 jaar worden overgestapt op een ander pakket. De ambitiekaart is ook bepalend of voor betreffende perceel omschakelingssubsidie aangevraagd kan worden voor functiewijziging van agrarische naar natuurbestemming.

Subsidie is aan te vragen gedurende de openstellingperiode; deze ligt normaliter tussen half november en half januari. Voorafgaand daaraan maakt Gedeputeerde Staten middels een openstellingbesluit bekend voor welke onderdelen en onder welke voorwaarden subsidie aangevraagd kan worden. Zo geeft de provincie ook aan hoe groot de budgettaire ruimte voor verschillende onderdelen is. Dit kan ook per deelgebied.

5.3 Natuurbeheer

Onder natuurbeheer wordt verstaan het ontwikkelen en/of in stand houden van natuurwaarden in natuurgebieden door middel van een aangepast beheer. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de subsidiemogelijkheden voor het beheer van natuurterreinen op de beheertypenkaart zijn begrensd.

Het nieuwe stelsel gaat voor het onderdeel "Natuur" een jaar later in werking (1-1-2011). Voor Natuurbeheer blijft de Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer provincie Fryslân in 2010 van kracht.

Een overzicht van alle beheertypen die het nieuwe stelsel kent, is opgenomen in bijlage 4, 'Index Natuur en Landschap'. Voor een inhoudelijke beschrijving van alle natuurbeheertypen wordt verwezen naar www.SANL-Fryslan.nl en/of de landelijke site www.natuurbeheersubsidie.nl.

Per terrein of perceel is in principe slechts één beheertype van toepassing. Indien nog geen natuurbeheertype toegedeeld is, is op de kaart type N00.01 aangegeven. Dit betekent dat hier of extra ingrepen nodig zijn om tot de toewijzing van een bepaald beheertype te komen, of dat de toewijzing nog niet duidelijk is. Deze gronden komen dus nog niet voor beheersubsidie in aanmerking. Het gaat hierbij veelal om landbouwgronden die ontwikkeld worden tot natuurgebied.

Omdat in Fryslân in veel gevallen overgangsbeheer toegestaan werd in de vorm van agrarisch natuurbeheer, is in de nieuwe beheertypenkaart veelal een agrarisch natuurbeheertype, aan percelen toegekend. Daarbij is gekeken wat het gewenste einddoel is en of er al een beschikking was afgegeven op betreffende perceel. Indien de lopende beschikking qua doelstelling aansluit bij de gewenste situatie, is dit overgenomen. Wanneer dit niet het geval was, is een goed aansluitend agrarisch natuurbeheertype aan betreffende perceel toegekend.

Op de beheertypenkaart is in totaal circa 14897 hectare begrensd voor natuurbeheer. Het gaat daarbij om reeds bestaande natuur en nieuwe natuur in de EHS (circa 90%) maar ook daarbuiten (circa 10%). Op de beheertypenkaart is het onderscheid tussen deze verschillende gebieden niet aangegeven. Een overzicht van de EHS en de verschillende categorieën natuurgebieden is weergegeven in kaartbijlage 1, 'EHS-begrenzing'.

5.4 Agrarisch natuurbeheer

5.4.1 Algemeen

Onder agrarisch beheer wordt verstaan het ontwikkelen en/of in stand houden van natuurwaarden op landbouwgrond door middel van een aangepast beheer. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de subsidiemogelijkheden voor het agrarisch natuurbeheer op de beheertypenkaart zijn begrensd. Een overzicht van alle beheertypen agrarische natuur en beheerpakketten agrarische natuur die in dit Natuurbeheerplan worden begrensd, is opgenomen in bijlage 4 'Index Natuur en Landschap Fryslân'. Voor een inhoudelijke beschrijving van alle beheertypen wordt verwezen naar www.SANL-Fryslan.nl.

De Index onderscheidt 5 beheertypen agrarische natuur:

- Agrarische faunagebieden:
 1. weidevogelbeheer A01.01
 2. akkerfaunagebied A01.02
 3. ganzenfoerageergebied A01.03
- Agrarische floragebieden:
 4. botanisch waardevol grasland A02.01
 5. botanisch waardevol akkerland A02.02

Stapelings van verschillende beheerpakketten is in principe niet toegestaan. Dat wil zeggen dat er op dezelfde vierkante meter maar één beheerpakket afgesloten kan worden. Per perceel kan men bijvoorbeeld wel voor de rand een ander beheerpakket afsluiten dan de rest van het

perceel, zolang er per vierkante meter maar geen stapeling is. Alleen het beheertype 'ganzenfoerageergebied (A01.03)' mag cumuleren met het beheertype weidevogelbeheer en het beheertype akkervogelbeheer. Ieder beheertype bestaat weer uit meerdere agrarische beheerpakketten. Dit betekent dat een beheerder per beheertype kan kiezen voor welk pakket hij/zij subsidie gaat aanvragen, tenzij op de beheertypenkaart anders is aangegeven.

In dit Natuurbeheerplan is in totaal 13.833 ² hectare (exclusief 29.058 hectare ganzenbeheer) beschikbaar voor agrarisch natuurbeheer. Op de beheertypenkaart zijn de percelen begrensd waarop agrarisch natuurbeheer kan worden gesubsidieerd.

Bij de begrenzing van percelen is verschil gemaakt tussen '1 op 1 begrenzing' en 'ruime jas begrenzing':

- Onder '1 op 1 begrenzing' wordt verstaan dat het totale aantal hectares, waarvoor subsidie kan worden aangevraagd, even groot is als de totale oppervlakte van het begrensde gebied. Dit zijn de begrensde beheersgebieden. In deze gebieden wordt uiteindelijk gestreefd naar een gebiedsdekkend beheer. In dit Natuurbeheerplan is 5579 hectare (exclusief ganzen) '1 op 1' begrensd.
- Een 'ruime-jas begrenzing' houdt in dat voor een verzameling percelen één beheertype wordt aangewezen, maar dat voor de subsidiëring van het beheer minder hectares (het quotum) beschikbaar zijn dan de totale oppervlakte van die percelen/gebieden. Afhankelijk van de vraag of in een dergelijk gebied hectares voor beheer beschikbaar zijn, kan men dus voor subsidie in aanmerking komen. Op de beheertypenkaart zijn voor een aantal beheertypen 'ruime-jas gebieden' aangeduid. Deze ruime-jas gebieden agrarisch natuurbeheer zijn op perceelsniveau aangeduid. In dit Natuurbeheerplan is 8240 hectare als quotum beschikbaar voor agrarische natuurbeheer.

5.4.2. Agrarische faunagebieden

"Agrarische faunagebieden" heeft betrekking op weidevogelgebieden, akkerfaunagebieden en ganzenfoerageergebieden. De beheerpakketten, aanpak e.d. worden in de volgende paragrafen beschreven. Het weidevogelbeheer is ten opzichte van het Beheergebiedsplan Vrij Inzetbare Hectares van oktober 2008 verder ontwikkeld. Omdat dit zowel op Agrarisch als (particulier) Natuurbeheer betrekking heeft wordt dit in een aparte paragraaf uitgebreid beschreven in paragraaf 5.5. In de paragrafen 5.4.2.1 en 5.4.2.2. worden de overige Agrarische Natuurbeheertypen beschreven.

5.4.2.1 Akkerfaunagebied: akkervogels

In Fryslân komen er naast weidevogels ook akkervogels voor. Typische akkervogels zijn onder andere gele kwikstaart, patrijs, veldleeuwerik, geelgors, graspieper, kwartelkoning en grauwe kiekendief.

Het beheer van akkers ten behoeve van de fauna is jarenlang sterk onderbelicht geweest. Bij de inwerkingtreding van de verplichte braak bleek dat een aantal vogelsoorten hier positief op reageerde en dit tot gevolg had dat de achteruitgang van populaties werd gekeerd. De grauwe kiekendief is hiervan het meest aansprekende voorbeeld. Door inzet van mensen en aangepast instrumentarium is vooral in de akkerbouwgebieden van Groningen, Flevoland en Zeeland de laatste jaren veel geëxperimenteerd en zijn goede vooruitgangen geboekt. Het beleid in Fryslân is er op gericht om de biotoop voor akkervogels te verbeteren. Middels een ruime jas begrenzing voor heel Fryslân wordt de mogelijkheid geboden om het biotoop voor akkervogels te herstellen. Als er goede resultaten worden geboekt, worden er mogelijk in de toekomst concrete gebieden begrensd als akkervogelgebied.

Voor broedende akkervogels zijn pakketten ontworpen waarbij strooksgewijs en vlaksgewijs een uitgekiend mozaïek in stand wordt gehouden, bestaande uit grassen, granen en kruiden. Door uitgestelde werkzaamheden in de broedperiode en zeer beperkt gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, wordt getracht een aantrekkelijk vestigingsbiotoop te creëren.

De Index Natuur & Landschap, onderdeel agrarisch beheertype, kent binnen het beheertype "Akkerfaunagebied" (A01.02) de volgende twee beheerpakketten voor broedende en overwinterende akkervogels:

- A01.02.01 Bouwland met broedende akkervogels
- A01.02.02 Bouwland met doortrekkende en overwinterende akkervogels

Conform het beheersgebiedsplan Vrij Inzetbare Hectaren Fryslân 2008, is het quotum voor akkerfaunabeheer en botanisch waardevol akkerland gezamenlijk 150 ha.

Het beheerpakket A01.02.03 Bouwland voor Hamsters is begrijpelijkerwijs in Fryslân niet opengesteld, omdat deze diersoort hier niet voorkomt.

5.4.2.2. Ganzenfoerageergebieden

Het "Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" is op 8 mei 2007 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In dit Natuurbeheerplan is de begrenzing van de ganzenfoerageergebieden vrijwel ongewijzigd overgenomen. De aanpassingen betreffen het verwijderen van wegen, wegbermen, bebouwing, campings e.d uit de begrenzing.

In het "Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" heeft de provincie 29.058 hectare foerageergebied begrensd. Voor de volledige tekst van het "Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" wordt verwezen naar de website <http://www.SANL-Fryslan.nl>. Daar waar in dat plan de subsidiemogelijkheden in het kader van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer Fryslân (PSAN) van Programma Beheer (PB) genoemd worden, dient nu de subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer gelezen te worden.

In de Index wordt binnen het onderdeel "Agrarische natuur" en het agrarisch natuurtype "Agrarische faunagebieden" (A01) het beheertype "Ganzenfoerageergebied" (A01.03) onderscheiden met één beheertype "Overwinterende ganzen" (A.01.03.01). Onder dit beheertype vallen de volgende vier beheerpakketten:

- A01.03.01a Ganzen op grasland;
- A01.03.01b Ganzen op bouwland;
- A01.03.01c Ganzen op vroege groenbemester;
- A01.03.01d Ganzen op late groenbemester.

5.4.3. Agrarische floragebieden: botanisch beheer

Verspreid over de provincie ligt nog een aantal botanisch waardevolle percelen. Botanische beheerspakketten zijn in dit plan opgenomen om via aangepast beheer de waarde van dergelijke percelen te handhaven en/of verder te ontwikkelen.

Bij botanisch beheer wordt onderscheid gemaakt tussen botanisch beheer op grasland en op bouwland. Hiervoor zijn in de Index Natuur en Landschapsbeheer, onderdeel agrarische beheertype, binnen het agrarisch beheertype "Agrarische floragebieden" (A02) twee beheertypen opgenomen: "botanisch waardevol grasland" en "botanisch waardevol akkerland".

5.4.3.1 Botanisch waardevol grasland.

Dit beheertype kent de beheerpakketten; botanisch weiland, botanische hooiland, botanische weide- of hooilandranden en botanisch bronbeheer:

- Volvelds-botanisch beheer in Fryslân richt zich veelal op vegetatietypen die gebonden zijn aan vochtige tot natte standplaatsen. Daarbij kan men denken aan kamgrasweiden, boezemlanden en gebieden waar grondwater in de vorm van kwel tot in de wortelzone reikt. Een goed voorbeeld zijn de zogenaamde dotterbloemvegetaties. Ook percelen waar nauwelijks bemesting heeft plaatsgevonden komen in aanmerking. Dat kunnen heischrale graslanden zijn of graslanden langs pingoruïnes. Ook is het mogelijk beheerspakketten af te sluiten op voormalige zeeverende dijken. Het botanisch beheer zal verder gevoerd kunnen worden in de directe omgeving van bestaande natuurgebieden. Het gaat daarbij vooral om percelen die hydrologisch gezien een relatie met het natuurgebied hebben.

Aanvullende criteria

Omdat het provinciale quotum van 400 ha voor botanisch beheer op hele percelen ruim overschreden is, kan alleen worden aangevraagd als er voor het betreffende perceel al een beschikking is van voor 2009. Dus alleen aanvragen om de subsidie te verlengen komen in aanmerking en nieuwe aanvragen niet. Om te kunnen verlengen moet men wel aantonen dat aan de resultaatverplichting (aantal plantensoorten) van de oude beschikking is voldaan. In de 1 op 1 begrensde gebieden met een botanische doelstelling kunnen wel nieuwe beschikkingen worden aangevraagd

- Met randenbeheer op grasland wordt gestreefd naar schralere randen met een grotere diversiteit aan plantensoorten. De rand langs een sloot met een talud van 1:3 en flauwer, is vooral vanuit natuuroogpunt interessant. De slootrand vormt een gradiënt (overgang) van droog naar nat. Relatief veel soorten van zowel natte als drogere standplaatsen kunnen zich hier vestigen en handhaven. Bovendien wordt de slootrand veelal minder bemest, later gemaaid en uitgemaaid. Ook hiervan profiteren diverse plantensoorten, waardoor een grotere en veelal kleurrijke variatie ontstaat. De meer gevarieerde rand is van belang voor veel soorten insecten, vlinders, libellen en dienen als voedselbron voor weidevogels maar ook soorten die broeden in natuurgebieden. In combinatie met een aangepast slootbeheer zijn de randen met sloten van belang voor o.a. zwarte stern, purperreiger en groene glazemaker.

Naast de planten profiteren ook weidevogels van deze kruidenrijke randen. Het slootrandbeheer kan daarom een bijdrage leveren aan het weidevogelbeheer. Het slootrandbeheer heeft tevens een functie om flora- en faunarijke gebieden met elkaar te verbinden.

De perceelsranden op grasland hebben een minimale breedte van 3 meter en maximaal 5 meter. De rand kan alleen langs de rand van het perceel worden aangevraagd. Totaal is er verspreid over de verschillende deelgebieden 1125 ha beschikbaar. Omdat het provinciale quotum van botanisch beheer op randen al volledig benut is, kan alleen worden aangevraagd als er voor betreffende oppervlakte al een beschikking is van voor 2009. Dus alleen aanvragen om de subsidie te verlengen komen in aanmerking en nieuwe aanvragen niet. Om te kunnen verlengen moet men wel aantonen dat aan de resultaatverplichting (aantal plantensoorten) van de oude beschikking is voldaan.

5.4.3.2 Botanisch waardevol akkerland

Botanisch waardevol akkerland onderscheidt "volveldse" pakketten en akkerflora randen:

- "Volvelds" gaat het om de beheerpakketten 'akkers met waardevolle flora' en 'chemie en kunstmestvrij land'. Net zoals bij botanisch weiland en hooiland kan alleen worden aangevraagd als er voor het betreffende perceel al een beschikking is van voor 2009. Dus alleen aanvragen om de subsidie te verlengen komen in aanmerking en nieuwe aanvragen niet. Om te kunnen verlengen moet men wel aantonen dat aan de resultaatverplichting (aantal plantensoorten) van de oude beschikking is voldaan.
- Dit is het zogenaamde akkerrandenbeheer (het gaat om botanisch beheer en niet om faunabeheer). Met dit beheer wordt de ontwikkeling van een kruidenrijke vegetatie in de akkerrand beoogd. In een strook van minimaal 6 en maximaal 12 meter vanuit de perceelsrand mag geen chemische of mechanische bestrijding van akkerkruiden plaatsvinden. Elk jaar dient in deze strook een graangewas (niet zijnde maïs) of gras/kruidenmengsel te worden verbouwd. Verwacht wordt dat perceelsrandenbeheer op bouwland een bijdrage levert aan schoner oppervlaktewater en een verbeterd leefmilieu voor de patrijs. Ook een rand met natuurbraak kan hier toe bijdragen. Deze rand heeft een minimale breedte van 5 meter. Beschikkingen voor perceelsranden op bouwland kunnen met name aangevraagd worden in de Friese bouwhoek en in het akkerbouwgebied rond Appelscha. De perceelsrand blijft als zodanig onderdeel uitmaken van het bouwlandperceel. Onder bouwlandperceel wordt verstaan een perceel grond in gebruik zijnde voor de productie van akkerbouwgewassen, dus niet zijnde groenvoeders. Verdeeld

over de verschillende deelgebieden in Fryslân is voor akkerfauna en botanisch waardevol akkerlang gezamenlijk 150 ha beschikbaar.

5.5. Weidevogelbeheer

Uit de Vogelbalans 2008 van SOVON Vogelonderzoek Nederland blijkt dat één op de twee vogelsoorten van de Rode lijst in aantal afneemt. De stand van weidevogels neemt landelijk vrijwel jaarlijks af. De maatregelen in het kader van het agrarisch natuurbeheer blijken doorgaans te versnipperd over veel gebieden uitgevoerd. Na zomertaling, kempgaan en watersnip, belanden nu ook de grutto, scholekster en veldleeuwerik in de gevarezone. Het aantal grutto's halveerde sinds 1990. Scholekster en veldleeuwerik gingen zelfs met tweederde in aantal achteruit. Uit onderzoek blijkt dat alleen nestbescherming en uitstel van maaien niet voldoende zijn. Ook andere randvoorwaarden moeten in orde zijn, zoals grondwaterpeil, vegetatiesamenstelling en voedselbeschikbaarheid.

Deze landelijke situatie geldt ook voor Fryslân. Daarom heeft de Provincie Fryslân haar verantwoordelijkheid genomen en zet in op een verbetering van de effectiviteit van weidevogelbeheer, waarbij de focus ligt op weidevogelkerngebieden en goede aaneensluiting van maatregelen in mozaïekbeheer.

De Natuurdoelstelling voor het weidevogelbeheer komt overeen met de natuurdoelstelling zoals verwoord in het 'Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013'. Het weidevogelbeheer is met name gericht op de Grutto. Fryslân heeft een grote internationale verantwoordelijkheid voor de weidevogels van het West-Europese kustgebied. Weidevogelinventarisaties bevestigen dat al sinds jaar en dag. In Fryslân komen bijvoorbeeld landelijk gezien de meeste gruttobroedparen voor. Van de West-Europese gruttopopulatie broedt zo'n 22% in Fryslân.

De weidevogeldoelstelling van de provincie Fryslân is gericht op het behoud en versterken van de Gruttopopulatie tot 25.000 broedparen in 2020 door het optimaal inzetten van de beschikbare instrumenten en middelen op:

- een gebiedsgerichte samenwerking (gruttokringen) binnen minimaal 50.000 hectare open weidevogelkerngebied;
- de inzet van vrijwilligers voor nazorgactiviteiten in de gebieden binnen en buiten de gruttokringen;
- door optimalisering van het weidevogelbeheer in de begrensde beheersgebieden, natuurgebieden en via de Vrij Inzetbare Hectaren.

De Tureluur, Veldleeuwerik, Kievit, Scholekster, Watersnip en Kempgaan zullen hiervan meeprofiteren.

De provincie zet in op de meest kansrijke weidevogelkerngebieden om hier de terugloop van weidevogels te stoppen en met elkaar te werken aan herstel. De geschatte gruttopopulatie in Fryslân telde in 2006 ongeveer 16.000 broedparen. Om tot herstel van de in de doelstelling genoemde 25.000 broedparen te komen zal ook buiten de kansrijke gebieden aandacht voor behoud en herstel nodig zijn.

Om dit te bereiken wordt ingezet op samenwerking tussen beheerders (agrariërs, terreinbeherende organisaties, particulieren) en vrijwilligers (vogelwachten, nazorgers, wildbeheerders). In voorkomende gevallen wordt er ook samengewerkt of is er afstemming met Waterschap en/of gemeente(n).

Het weidevogelbeleid en daarmee alle uitgangspunten van het Natuurbeheerplan zijn van toepassing voor de agrarische gebieden en de 1 op 1 begrensde beheers- en natuurgebieden.

5.5.1 Criteria en werkwijze begrenzing Weidevogelkerngebieden

Om inzicht te krijgen in welke gebieden de weidevogels geconcentreerd zijn, is gebruik gemaakt van de volgende gegevens:

- De weidevogelkerngebiedenkaart uit het Beheersgebiedsplan Vrij Inzetbare Hectare Fryslân 2008 met aanvulling van:
- De broedparen (bp) telgegevens van de agrarische natuurverenigingen,
- De nesten/broedparen telgegevens van de BFVW ,
- Telgegevens Weidevogelmeetnet Friesland,
- Telgegevens van ecologisch adviesbureau Altenburg en Wymenga.

Voor het begrenzen van de weidevogelkerngebieden zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

1. Aantal broedparen / 100 hectare is bepalend voor de begrenzing:
 - 15 gruttobroedparen /100 hectare. (bron: Weidevogelkerngebiedenkaart) of;
 - 75 broedparen /100 hectare (kievit, grutto, tureluur en scholekster) of;
 - 30 broedparen /100 hectare. Kritische soorten (grutto, tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, slobbeend, kuifeend, wulp, watersnip, kwartel, tafeleend, zomertaling, wintertaling, witte kwikstaart, kluut, knobbelzwaan, krakeend, bergeend en patrijs)
2. Minimale oppervlakte per begrensde eenheid is 100 hectare. (Een eenheid is een topografisch herkenbare begrenzing).

De weidevogelkerngebieden fungeren in termen van de systematiek van het Natuurbeheerplan als zogenaamd zoekgebied voor weidevogelbeheer”.

Er is een oppervlakte van 6000 hectaren beschikbaar voor agrarisch weidevogelbeheer buiten de 1 op 1 begrensde gebieden. Het weidevogelbeheer in de 1 op 1 begrensde natuur- en beheersgebieden mag wel worden meegeteld in het collectief beheerplan, maar valt niet onder dit quotum.

5.5.2. Collectief Beheerplan

Een collectief beheerplan geeft het gebied aan waarbinnen weidevogelbescherming door middel van mozaïekbeheer plaatsvindt. Een collectief beheerplan kan uit meerdere gebieden met mozaïekbeheer bestaan. Het mozaïek moet liggen in een gebied met een omvang van minimaal 100 hectare. Binnen dit mozaïekgebied mogen geen barrières voor de kuikens aanwezig zijn. Barrières zijn wegen breder dan vijf meter (voor gemotoriseerd auto- en vrachtverkeer), waterlopen die op enig punt breder zijn dan 25 meter of een spoorlijn, met uitzondering van een enkelsporig niet-geëlektrificeerde spoorlijn.

Het collectief beheerplan moet bestaan uit:

1. Een kaart waarop de begrenzing van de mozaïeken en de samenstelling op basis van de gekozen beheerpakketten is weergegeven met een schaal van minimaal 1 : 25.000.
2. Een tekst waarin tenminste een beschrijving van de volgende onderdelen is opgenomen:
 - Het huidige aantal broedparen en de ambitie voor het aantal broedparen,
 - Gebiedsbeschrijving van de huidige situatie met betrekking tot de grondwaterstand, openheid, rust en de infrastructuur,
 - De uitgangspunten op basis waarvan het gebied is begrensd,
 - De vorm van de samenwerking in het gebied, welke overlegstructuur is er, wie is de gebiedscoördinator en hoe is de afstemming met de beheerders,
 - De taakverdeling tussen de beheerders en de vrijwilligers,
 - De benodigde inrichtingsmaatregelen,
 - Het monitoringsprogramma.
 - Predatiebeheer. Bij predatiebeheer is het in de eerste plaats belangrijk dat de leefomgeving van de weidevogels in orde is.. Daarnaast is de samenwerking met de Wildbeheereenheid (WBE) van belang voor ondermeer de predatiebestrijding van vossen en zwarte kraai.
3. Het mozaïekplan met daarin een beschrijving en een kaart van het te voeren beheer. De kaart mag dezelfde kaart zijn als de kaart bij het collectief beheerplan.

Bij de beoordeling van de collectieve beheerplannen door Gedeputeerde Staten is het aantal broedparen een belangrijk kwaliteitsaspect. Naar aanleiding van overleg met betrokken partijen is besloten om collectieve beheerplannen, die betrekking hebben op gebieden binnen (het zoekgebied) “weidevogelkerngebieden”, in ieder geval niet af te wijzen op het aspect “aantal broedparen”, wanneer dit voldoet aan de normen die eerder voor het Gebiedsplan Vrij Inzetbare Hectares 2008 is overgekomen: minimaal 10 gruttobroedparen of 50 Broedparen van de grutto, kievit, scholekster en/of tureluur per 100 ha.

5.5.2.1. Samenwerking

Uit landelijke pilots is gebleken dat bij samenwerking tussen alle beheerders (boeren, vrijwilligers, natuurbeheerders, groot grondbezitters, particulieren, en/of waterschap) de beste resultaten worden gehaald. Bij weidevogelbeheer is een collectief beheerplan verplicht. Een collectief beheerplan is een plan waarin de coördinatie en afstemming van collectief agrarisch natuurbeheer, wordt opgesteld door een gebiedscoördinator. Een gebiedscoördinator is een rechtspersoon die collectief agrarisch natuurbeheer coördineert en beschikt over een geldig certificaat coördinatie agrarisch natuurbeheer.

Gedeputeerde Staten kunnen op aanvraag een certificaat ‘coördinatie agrarisch natuurbeheer’ afgeven. Dit betekent dat de gebiedscoördinator minimaal een aanvraag tot certificering moet hebben gedaan wil deze een verzoek tot vaststelling van een collectief beheerplan kunnen doen.

Als er in een gebied geen gebiedscoördinator is, kan tot 31 december 2011 een daartoe door Gedeputeerde Staten aangewezen ambtenaar optreden als gebiedscoördinator.

De Dienst Regelingen (DR) voert voor de provincie de regeling uit. DR neemt alleen subsidieaanvragen in behandeling als ze worden vergezeld door een collectief beheerplan dat door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. In uitzonderlijke situaties kunnen Gedeputeerde Staten hiervan afwijken met een gemotiveerde onderbouwing in het collectief beheerplan waarom in een specifiek geval niet aan de eisen kan worden voldaan.

5.5.2.2. Inrichting

Naast beheer kunnen in de collectieve beheerplannen inrichtingswensen worden opgenomen en begroot. Bij inrichtingsmaatregelen kan worden gedacht aan het aanpassen van de waterhuishouding (verhogen grondwaterstand; creëren van plasdras-situaties) of het herstellen, creëren van openheid en rust. Van de gebiedscoördinator en de beheerders wordt verwacht dat zij het te voeren beheer op de voor de weidevogels meest gewenste percelen uitvoeren en dat zij hierbij rekening houden met openheid en rust. De oppervlakte binnen een mozaïekplan moet minimaal voor 50% aan dit criterium voldoen.

Een perceel is voldoende open als:

- de afstand tot de bebouwde kom meer is dan 300 m;
- de afstand tot lijnvormige beplantingen/ bosjes/riet en ruigte meer is dan 200 m;
- de afstand tot (grotere) bossen meer is dan 400 m;
- de afstand tot hoogspanningsleidingen en andere opgaande bebouwing, zoals bijvoorbeeld windmolens, meer is dan 200 m.

Er is voldoende rust als:

- de afstand tot rijkswegen meer is dan 150 m, tot provinciale wegen meer is dan 100 m en ten opzicht van gemeentelijke wegen meer is dan 50 m;
- de afstand tot gebouwen meer is dan 200 m.
- De weidevogelgrasland-percelen mogen de afgelopen twee jaar niet zijn gescheurd, gefreesd en heringezaaid.
- Aanvullend geldt voor veengronden dat de drooglegging niet groter mag zijn dan 90 cm beneden maaiveld.

Indien gewenst kan er door middel van inrichtingsmaatregelen meer openheid gecreëerd worden, bijvoorbeeld door beplanting of ruigte te verwijderen. De beheerder moet zelf voor de benodigde (kap)vergunningen zorgen. Indien er (tijdelijke) maatregelen in de waterbeheersing gewenst zijn moet dit tijdig overlegd en afgestemd worden met Waterschap Fryslân. Waterschap Fryslân toetst of e.e.a. binnen haar beleidskaders mogelijk is.

5.5.2.3. Mozaïekplan

Mozaïekbeheer is een zodanige afwisseling in grondgebruik dat een gebied voldoende perspectief biedt voor vestiging, legsels en jongen van gruttobroedparen, om uiteindelijk voldoende uitvliegsucces te hebben om de populatie in stand te houden en uit te breiden.

In een mozaïekplan wordt aangegeven waar, welk beheer zal worden gevoerd. De verhoudingen van de verschillende soorten beheer maken een gebied aantrekkelijk voor de grutto. De minimale oppervlakte van het gebied, waarvoor het mozaïekplan wordt opgesteld, is 100 hectaren binnen een weidevogelkerngebied. Binnen een mozaïekplan mogen alle beschikkingen voor botanisch graslandbeheer of weidevogelbeheer, die goed gesitueerd zijn meetellen. Dit geldt ook voor beschikkingen in weidevogelreservaten en andere begrensde natuurgebieden.

Kuikenland

In de belangrijke gruttogebieden geldt een minimumeis aan de oppervlakte 'kuikenland'. Hierbij is het aandeel kuikenland gekoppeld aan de meest recent vastgestelde dichtheid van grutto op basis van de rekenfactor 1,4 (gewogen) hectare kuikenland per gruttobroedpaar met een adequate spreiding in tijd en ruimte. Spreiding in tijd betekent dat er gedurende de hele opgroefase van de kuikens kuikenland aanwezig is. Spreiding in ruimte betekent dat het kuikenland bereikbaar is voor de kuikens. Kuikenland kan via verschillende graslandbeheersvormen worden gerealiseerd. Iedere beheervorm heeft een andere weegfactor (zie tabel 1). In het collectieve beheerplan moet het voorgestelde beheer op kwaliteit en kwantiteit worden getoetst, bijvoorbeeld met het model Beheer Op Maat van Alterra.

Ook de ruimtelijke spreiding (onderlinge samenhang) van het kuikenland valt onder de verantwoordelijkheid van de gebiedscoördinator. Het is een voorwaarde om het kuikenlandbeheer te situeren op percelen waar de meeste grutto's broeden.

Een derde aspect betreft de kwaliteit van het kuikenland. Soms is het te dicht (onaantrekkelijk, ontoegankelijk), soms biedt het te weinig voedsel. De gebiedscoördinator heeft als opgave om voldoende beheer van voldoende kwaliteit te realiseren en dient de onderbouwing daarvan aan te geven in het collectief beheerplan. Van de (gewogen) 1,4 hectare kuikenland per gruttobroedpaar dient minimaal 0,4 hectare te bestaan uit kruidenrijk weidevogelgrasland of botanische weide- of hooilandrand.

Alle pakketten botanisch weiland, botanisch hooiland, bonte weide- en hooilandrand die goed gesitueerd zijn, mogen meetellen als kruidenrijk weidevogelgrasland. Dit geldt ook voor beheer in natuurterreinen. Nieuwe pakketten kunnen alleen beperkt worden aangevraagd (voor de voorwaarden zie paragraaf 5.4.3.1.).

In uitzonderlijke situaties kunnen Gedeputeerde Staten afwijken van de minimumeis aan de oppervlakte kuikenland met een gemotiveerde onderbouwing in het collectief beheerplan.

Beheerpakketten weidevogelgebied en toeslagen

In de Index Natuur en Landschap wordt binnen het agrarische natuurtype "Agrarische faunagebieden" (A01) het beheertype "Weidevogelgebied" (A01.01) benoemd. In tabel 1 staan alle mogelijke agrarisch natuurbeheerpakketten en de bijbehorende weegfactor voor kuikenland. Ook een aantal pakket voor botanisch beheer mogen meegeteld worden in een mozaïekplan. Deze pakketten zijn ook opgenomen in tabel 1.

Tabel 1 Overzicht van de diverse typen kuikenland en hun weegfactor.

pakketnummer	Pakketten en toeslagen	Weegfactor
A01.01.01a	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juni	1,2
A01.01.01b	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 8 juni	1,4
A01.01.01c	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 15 juni	1,5
A01.01.01d	Weidevogelgrasland met rustperiode	1,5

	tot 22 juni	
A01.01.01e	weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juli	Minimaal 1,5
A01.01.01f	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 15 juli	Minimaal 1,5
A01.01.01g	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 augustus	Minimaal 1,5
A01.01.02a	Weidevogelgrasland met voorweiden tot 1 mei en daarna rust tot 15 juni	0,7
A01.01.02b	Weidevogelgrasland met voorweiden tot 1 mei en daarna rust tot 22 juni	0,8
A01.01.03a	Plasdras van 15 februari tot 15 april	0,2
A01.01.03b	Plasdras van 15 februari tot 15 mei	0,8
A01.01.03c	Plasdras van 15 februari tot 15 juni	0,8
A01.01.03d	Plasdras van 15 februari tot 1 augustus	0,8
A01.01.05	Kruidenrijk weidevogelgrasland	1,5
A01.01.06	Extensief beweid weidevogelgrasland	1,5
A02.01.01	Botanisch weiland	Minimaal 1,5
A02.01.02	Botanisch hooiland	Minimaal 1,5
A02.01.02	Botanische weide- of hooilandrand	Minimaal 1,5
Optionele toeslag	kuikenstrook	0,3 voor gehele perceeloppervlakte

De weegfactor voor de pakketten met een minimum van 1,5 krijgen in een later stadium de definitieve waarde.

Toelichting bij een aantal pakketten

Weidevogelgrasland met rustperiode en kruidenrijk grasland

De weidevogelpakketten met rustperiode en het kruidenrijk grasland mogen naast volle velds ook op een half perceel of in randen worden afgesloten. Het minimum op bedrijfsniveau is 0,5 hectare. De randen zijn minimaal 3 meter breed en liggen langs de volle lengte van het perceel. De voorkeur gaat uit om op het aangrenzende perceel ook een rand van minimaal 3 meter af te sluiten, zodat er een rand ontstaat van minimaal 6 meter breed (mits de sloot een neembare barrière voor de kuikens is).

Weidevogelgrasland met een rustperiode later dan 22 juni

De pakketten met een rustperiode van 1 juli en 15 juli zijn met name bestemd voor laat broedende soorten als watersnip en kempaan. Omdat deze soorten op het Friese boerenland (vrijwel) zijn uitgestorven worden deze pakketten alleen opengesteld als er sprake is van een broedgeval. Een uitzondering geldt voor de kwartelkoning. Voor deze laat broedende soort is een nieuw pakket opgenomen met een rustperiode van 1 april tot 1 augustus. Dit pakket kan in principe in heel Fryslân worden ingezet als er een roepende kwartelkoning wordt vastgesteld tijdens een weidevogeltelling. Voor het 'kwartelkoningbeheer' is 100 hectare beschikbaar.

Legselbeheer

Legselbeheer kan alleen worden afgesloten binnen het werkgebied van een collectief beheerplan waar een mozaïekplan is vastgesteld. Om de agrarische beheerders met de meeste vogels ook de meeste legselvergoeding te kunnen bieden, kunnen de gebiedscoördinatoren in de collectieve beheerplannen hiertoe een verrekeningsvoorstel opstellen. Het pakket legselbeheer is alleen beschikbaar in gebieden waar minimaal 50 broedparen per 100 hectaren voor komen.

Kruidenrijk weidevogelgrasland

Omdat in de weidevogelkerngebieden meestal sprake is van een slechte tot matige kwaliteit van het kuikenland (veelal bloemarme graslandtypen), dient van iedere 1,4 hectare laat maaien minimaal 0,4 hectare gerealiseerd te worden via pakket A01.01.05 kruidenrijk

weidevogelgrasland. Het doel van dit pakket is om het insectenaanbod voor de opgroeiende kuikens te vergroten door het vergroten van de bloemrijkdom. Op de onder dit pakket vallende graslanden is het gewenst dat jaarlijks 10-20 ton ruige mest per hectare uitgereden. Er mag geen kunstmest worden gebruikt. Als er onvoldoende ruige mest in het gebied aanwezig is, mag in beperkte mate andere dierlijke mest worden toegepast. Dit beheerpakket mag in de rustperiode van 1 april tot 15 juni niet worden beweide.

Toeslag kuikenstroken

Bij het beheerpakket "landbouwgrond met legselbeheer" kan optioneel een toeslag voor kuikenstroken worden aangevraagd. De kuikenstroken zijn minimaal 6 en maximaal 12 meter breed en worden tenminste 2 weken later gemaaid dan de rest van het perceel.

Toeslag ruige mest

Bij het beheerpakket "Weidevogelgrasland met rustperiode", "Weidevogelgrasland met voorweiden" en "kruidrijk weidevogelgrasland" kan optioneel een toeslag voor ruige mest worden aangevraagd. Hierbij wordt op de beheereenheid buiten de rustperiode ruige mest uitgereden in een volume van tenminste 10 en maximaal 20 ton per hectare.

Flexibiliteit in beheer

Er zijn 2 vormen van flexibiliteit:

- Jaarlijkse wijzigingen in de reguliere openstellingsperiode (nov-dec) voor het jaar daarop; Het collectief beheerplan kan jaarlijks aangepast of uitgebreid worden, wanneer blijkt dat de samenstelling van het mozaïek uit oogpunt van effectief weidevogelbeheer wijziging behoeft.
- Tijdens het seizoen:
 - Last-minute beheer tijdens het seizoen. De enige vorm van last-minute beheer is 'kuikenstroken', die gedurende het seizoen worden bepaald. Last-minute beheer tijdens het seizoen voor de pakketten weidevogelgrasland met een rustperiode, weidevogelgrasland met voorweiden en extensief beweide weidevogelgrasland wordt ook mogelijk als deze wijziging in het Stelsel Natuur en Landschap door Brussel wordt goedgekeurd.
 - Uitstellen van de maaidatum bij weidevogelgrasland met een rustperiode; bijvoorbeeld de rustperiode is van 1 april tot 1 juni. Deze kan uitgesteld worden tot 8 juni. Andersom (inkorten van de rustperiode) is niet mogelijk. Deze vorm van flexibel beheer kan alleen op de beschikte percelen. Het beheer kan dus niet verschoven worden naar een ander perceel.

Mate van flexibiliteit

Het inzetten van flexibele maatregelen valt altijd onder de verantwoordelijkheid van de gebiedscoördinator. Voor de gebieden die werken met het model Beheer op Maat wordt de mate van flexibiliteit bepaald met deze applicatie.

Voor gebieden waar niet met het Model Beheer op Maat wordt gewerkt mag jaarlijks maximaal 20 % van het kuikenland worden gewijzigd van locatie en mag maximaal 10 % van het kuikenland in het mozaïek worden ingevuld met kuikenstroken.

Het pakket A01.01.05 kruidrijk weidevogelgrasland kan niet flexibel worden ingezet, omdat het beheer hier gericht is op vergroten van het insectenaanbod voor de kuikens middels vergroting van de bloemrijkdom door een lagere mestgift.

De pakketten A01.01.03a Plasdras van 15 februari tot 15 april, A01.01.03b Plasdras van 15 februari tot 15 mei, A01.01.03c Plasdras van 15 februari tot 15 juni en A01.01.03d Plasdras van 15 februari tot 1 augustus kunnen ook niet flexibel worden ingezet. Hier kan gemotiveerd van afgeweken worden, mits er goedkeuring is van Gedeputeerde Staten.

5.5.3 Weidevogelbeheer binnen natuurbeheer

Zowel terreinbeherende organisaties als individuele deelnemers aan natuurbeheer moeten voor het weidevogelbeheer voldoen aan dezelfde spelregels als die voor agrarisch natuurbeheer

gelden. Het gaat om het pakket N13.01 Vochtig weidevogelgrasland. De oppervlakte mag worden meegeteld binnen een weidevogelkring als de beheerder meedoet in een weidevogelkring.

In dat geval mogen ook een aantal andere pakketten worden meegeteld. Het gaat om de volgende pakketten:

N09.01	Schor of kwelder
N10.01	Nat schraalland
N10.02	Vochtig hooiland
N12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
N12.03	Glanshaverhooiland
N12.04	Zilt- en overstromingsgrasland

Voor deze natuurbeheerpakketten geldt dat 1 ha meetelt voor minimaal 1,5 (gewogen) ha kuikenland.

5.5.4 Uitzonderingen

Uitzonderingen kunnen worden gemaakt voor gebieden buiten de weidevogelkerngebieden, 'parels' en voor individuele deelnemers aan het weidevogelbeheer binnen 1 op 1 begrenzingsgebieden.

Gebieden buiten de weidevogelkerngebieden

Voor gebieden geheel of gedeeltelijk buiten de weidevogelkerngebieden is het wel mogelijk om subsidie aan te vragen, mits kan worden aangetoond, dat er:

- 15 gruttobroedparen /100 hectare. (bron: weidevogelkerngebiedenkaart) of;
- 75 broedparen /100 hectare (kievit, grutto, tureluur en scholekster) of;
- 30 broedparen /100 hectare. Kritische soorten (grutto, tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, slobbeend, kuifeend, wulp, watersnip, kwartel, tafeleend, zomertaling, wintertaling, witte kwikstaart, kluut, knobbelzwaan, krakeend, bergeend en patrijs, voorkomen.

De aanvrager moet het aantal broedparen zelf aantonen aan de hand van telgegevens van de voorgaande jaren. De telling moet uitgevoerd zijn door een deskundig teller zoals nazorgers van de BFVW of SOVON. De telling mag niet zijn uitgevoerd door de aanvrager zelf. De Dienst Landelijk Gebied beoordeelt de telgegevens. Daarnaast moet worden voldaan aan de criteria (collectief beheerplan, samenwerking, inrichting en mozaïekplan) zoals beschreven in paragraaf 5.5.2.

Parels

In sommige gevallen kan een aanvrager niet deelnemen aan een weidevogelkring. Dit kunnen wel hele waardevolle 'parels' zijn voor de weidevogels. De 'parels' van minder dan 100 hectaren binnen, buiten of gedeeltelijk buiten het weidevogelkerngebied kunnen subsidie aanvragen mits wél aan de overige voorwaarden wordt voldaan. Binnen het gebied van de parel moet worden voldaan aan een van de volgende criteria:

- 15 gruttobroedparen (bron: weidevogelkerngebiedenkaart) of;
- 75 broedparen kievit, grutto, tureluur en scholekster of;
- 30 broedparen kritische soorten (grutto, tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, slobbeend, kuifeend, wulp, watersnip, kwartel, tafeleend, zomertaling, wintertaling, witte kwikstaart, kluut, knobbelzwaan, krakeend, bergeend en patrijs)

De aanvrager moet het aantal broedparen zelf aantonen aan de hand van telgegevens van de voorgaande jaren. De Dienst Landelijk Gebied beoordeelt deze.

1 op 1 begrensde gebieden

Soms is het in 1 op 1 begrensde gebieden niet mogelijk om aan de gestelde eisen voor het weidevogelbeheer te voldoen. Met deze gebieden zal in de komende 6 jaar gezocht worden naar passend beheer. In deze gebieden kunnen deelnemers aan de Programma Beheer, die een beschikking voor weidevogelbeheer hebben van voor 1 januari 2010, hun beschikking eenmalig voor 6 jaar verlengen.

5.6 Agrarisch Natuurbeheer binnen natuurgebieden

Op landbouwpercelen die in het kader van de EHS begrensd zijn als nieuwe natuur, maar nog niet verworven zijn of waarvoor nog geen subsidie voor functieverandering is verleend worden in principe op de beheertype kaart met beheertype N00.01, 'nog om te vormen naar natuur' aangegeven. Soms is het wenselijk om hier Agrarisch Natuurbeheer toe te passen. Door middel van agrarisch natuurbeheer kunnen, vooruitlopend op de omvorming naar natuur, de aanwezige natuurwaarden in stand worden gehouden. In verband met de uiteindelijke bestemming van deze gronden heeft het agrarische natuurbeheer hier altijd een tijdelijk karakter. Bij het samenstellen van deze eerste generatie Natuurbeheerplan en beheertypenkaart heeft de provincie bepaald of overgangsbeheer van toegevoegde waarde is voor de gewenste natuurontwikkeling. Op de percelen waar al agrarisch natuurbeheer afgesloten was en dit past bij de uiteindelijke natuurdoelstelling heeft de provincie een overeenkomstige agrarische natuurbeheertype bepaald. Mocht er nog geen agrarisch natuurbeheer zijn afgesloten, dan is vaak eenzelfde werkwijze gehanteerd.

In bovenstaande situaties is op de beheertypekaart een agrarisch natuurbeheertype aangegeven. In de ambitiekaart is aangegeven wat de uiteindelijke natuurdoelstelling is. De ambitiekaart is dan ook leidend voor aanvragen voor omschakeling van agrarisch natuurbeheer naar natuurbeheer.

Wanneer beheertype N00.01 is vastgelegd, kan de beheerder de provincie verzoeken om in het kader van overgangsbeheer hier tijdelijk een beheertype agrarische natuur op de beheertypenkaart aan te geven. De provincie neemt een dergelijk verzoek alleen in overweging wanneer dit past bij de toekomstige natuurdoelstelling.

Provincie Fryslân kent een doelstelling om een deel van de EHS te realiseren door middel van agrarisch natuurbeheer. Dit betekent dat in een aantal situaties, agrarisch natuurbeheer niet altijd 'overgangsbeheer' hoeft te zijn maar permanent mogelijk is.

5.7 Landschapsbeheer

5.7.1 Algemeen

In de index is een apart hoofdstuk opgenomen over landschap. Hierbij onderscheidt de index;

- L01 Groen blauwe landschapselementen,
- L02 Historische gebouwen en omgeving,
- L03 Aardwerken en
- L04 Recreatieve Landschapselementen.

Omdat Fryslân in de oude subsidieregelingen geen vergelijkbare pakketten had opengesteld, worden L02, L03, L04 in de eerste generatie Natuurbeheerplan niet meegenomen. Deze zijn om die reden niet beschreven.

Onder landschapsbeheer wordt verstaan het in stand houden van landschapselementen door middel van een aangepast beheer. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de subsidiemogelijkheden voor landschapsbeheer op de beheertypenkaart zijn begrensd. Een overzicht van alle beheertypen landschap die in dit Natuurbeheerplan worden begrensd, is opgenomen in bijlage 4, 'Index Natuur en Landschap Fryslân'. Voor een inhoudelijke beschrijving van alle landschapsbeheertypen wordt verwezen naar www.SANL-Fryslan.nl.

Zowel in natuurgebieden als in het agrarisch gebied komen landschapselementen voor. De begrenzing van een landschapsbeheertype in natuurgebieden gebeurt op elementniveau. Dat wil zeggen dat in overleg met de beheerder het element op de beheertypenkaart wordt ingetekend alvorens subsidie wordt aangevraagd.

In bijlage 5, 'Subsidies beheertype landschap', is per landschapszoekgebied aangegeven welke landschapsbeheertypen van toepassing zijn. Daarbij zijn soms ook aanvullende voorwaarden opgenomen met betrekking tot de toepassing van het betreffende beheertype. Wel is bij de criteria onderscheid gemaakt in verschillende landschapstypen en de mate waarin de verschillende landschapselementen daarin karakteristiek zijn.

In de beheertypenkaart is als onderdeel van dit Natuurbeheerplan analoog aan de bestaande gebiedsplannen, landschapsgebiedsplan en beheersgebiedsplan alleen de Groenblauwe landschapselementen (L01) opgenomen.

5.7.2 Criteria en werkwijze begrenzing landschapsbeheer

Voor landschapsonderhoud komen alleen bestaande landschapselementen in aanmerking. Per zoekgebied gelden verschillende quota voor landschapspakketten. Indien een quotum overschreden is, kan alleen aangevraagd worden als voor betreffende beheereenheid al een beschikking van voor 2009 bestaat.

Er kan geen inrichtingssubsidie worden aangevraagd voor de aanleg van nieuwe elementen. Voor het herstellen van landschapselementen is het wel mogelijk om inrichtingssubsidie aan te vragen. Een subsidie voor landschap kan niet gestapeld worden op een subsidie voor een ander beheertype.

Omdat landschapselementen veelal nog niet op kaart staan, wordt hiervoor in dit "eerste generatie" Natuurbeheerplan een aparte werkwijze gehanteerd. Voor landschap geeft de provincie drie "zoekgebieden" in de beheertypenkaart aan. Per zoekgebied is aangegeven voor welke type landschapselementen subsidie aangevraagd kan worden.

Landelijk wordt hard gewerkt aan een digitale ondergrond waarop ook landschapselementen (goed) aangegeven staan. Wanneer die beschikbaar is, is het ook mogelijk om gebieden aan te geven waarvoor voor landschap een collectief beheerplan vereist is (vergelijkbaar met het weidevogelbeheer (H5.5)).

Fryslân onderscheidt drie zoekgebieden voor landschapsbeheer:

1. De Noordelijke Friese Wouden (conform de oude begrenzing van het Landschapsgebiedsplan),
2. Gaasterlân-Sleat (conform de begrenzing van het gebiedsplan Gaasterlân-Sleat),
3. Overig Fryslân.

Aan de Agrarische Natuurverenigingen de Noordelijke Friese Wouden en Bosk & Greide wordt de mogelijkheid geboden om voor respectievelijk de Noordelijke Friese Wouden en Gaasterlân-Sleat een collectief (landschaps)beheerplan te maken. Dit betekent dat zij tot 1 november 2009, een kaart kunnen maken waarop aangegeven wordt welke landschapselementen voor subsidie in aanmerking komen. Wanneer dat om welke reden dan ook niet mogelijk is, blijft voor het betreffende deelgebied de status van zoekgebied van toepassing.

5.8. Onderzoek agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Voor experimentele doelen is er 200 ha quotum beschikbaar in het kader van onderzoek agrarisch natuur beheer.

Voordat een aanvraag wordt gedaan bij Dienst Regelingen, moet er een schriftelijk verzoek samen met een projectvoorstel worden ingediend bij de provincie. De provincie beoordeelt of het onderzoek een zinvolle bijdrage levert aan de kennis met betrekking tot agrarisch natuurbeheer. Na afloop van het onderzoek komen de hectaren weer beschikbaar voor andere onderzoeksprojecten.

Voor onderzoek aan agrarisch natuurbeheer worden alle pakketten uit de agrarische natuur- en landschapstypen opgesteld.

5.9. Landschappelijk biotoopbeheer

De kust en de kuststrook in het Noordelijk Kleigebied bieden kansen voor het ontwikkelen van bijzondere en unieke natuur- en landschapswaarden. Deze waarden zijn door allerlei oorzaken sterk achteruit gegaan. Een impuls is nodig. Hiervoor wordt een planmatige aanpak van de huidige natuur- landschapswaarden, hun onderlinge samenhang en de ontwikkelingsmogelijkheden gevraagd. Het gaat dan om een combinatie van landschappelijk waardevolle elementen, gebiedjes die van belang zijn voor (avi)fauna, cultuurhistorische elementen, maar ook botanisch waardevolle elementen.

De initiatiefnemer stelt een landschappelijk biotoop beheerplan op waarin de samenhang van de verschillende beheerspakketten wordt aangegeven in relatie tot de flora, fauna en de landschappelijke omgeving. De initiatiefnemer geeft daarbij op kaart aan welke percelen deel nemen aan het Landschappelijk biotoopbeheer. De Provincie beoordeelt of de aangevraagde beheerspakketten voldoende natuur- en landschapsrendement opleveren.

Om tot een goed biotoopbeheerplan te komen heeft men keuze nodig uit meerdere beheertypen. Alle agrarische natuur- en landschapsbeheertypen worden hiervoor opengesteld om tot maatwerk te kunnen komen. Bestaande beschikkingen die nu in een andere doelstelling voorkomen, zullen dan vooraf (moeten) worden overgeheveld naar de doelstelling van Landschappelijk biotoopbeheer. Een reservering van hectaren op verzoek van de initiatiefnemer(s) van bestaande initiatieven is daarbij op zijn plaats om daarmee de duurzaamheid van het agrarische natuurbeheer te kunnen blijven waarborgen.

Om voor subsidie in aanmerking te komen moet een Landschappelijk biotoopbeheerplan worden opgesteld en wordt er onderling samengewerkt binnen het aangewezen zoekgebied. In bijlage 6 wordt beschreven wat dit inhoudt.

5.10 Subsidie probleemgebieden

Natuurlijke omstandigheden, zoals een uitgesproken reliëf, hoge grondwaterpeilen, laaggelegen veengronden, of onregelmatige perceelsvormen, kunnen in bepaalde gebieden een beperking vormen voor de landbouw. Door deze fysieke omstandigheden hebben de agrariërs een concurrentienadeel, immers de productiekosten zijn hoger en het rendement is lager. Daarom is voor deze gebieden een subsidieregeling ingesteld ter compensatie van de natuurlijke handicaps. De gronden waar deze compensatie van toepassing is worden probleemgebieden genoemd. Voorheen stond deze regeling bekend als de zogenaamde 'bergboerenregeling'.

Deze subsidiëring voor natuurlijke handicaps wordt deels door de nationale overheid en deels door de Europese Commissie (EC) gefinancierd. Voorwaarde voor het mogen verstrekken van deze subsidie is dat de probleemgebieden waarbinnen de subsidie voor natuurlijke handicaps wordt verstrekt zijn aangemeld en goedgekeurd door de Europese Commissie. Nederland heeft afspraken gemaakt met de Europese Commissie over de criteria waaraan gebieden moeten voldoen die door Nederland aangemerkt worden als probleemgebied.

De huidige probleemgebieden zijn in dit Natuurbeheerplan op kaart (bijlage 2) weergegeven. De bestaande probleemgebieden zoals reeds opgenomen in de gebiedsplannen zijn ongewijzigd overgenomen in de nieuwe beheertypenkaart.

Daarnaast wordt gewerkt aan een voorstel voor uitbreiding van het probleemgebied in de Noordelijke Fryske Walden; Fryslân wil het probleemgebied uitbreiden tot de totale begrenzing van het Nationaal Landschap. Deze uitbreiding wordt ter beoordeling ingediend bij het ministerie van LNV en de Europese Commissie. Het aanvragen van subsidie probleemgebieden voor deze 'uitbreidingsgebieden' is afhankelijk van goedkeuring door Rijk en Europa.

Meer informatie over de voorwaarden en het aanvragen van subsidie probleemgebieden is te vinden op www.SANL-Fryslan.nl

5.11 Toeslagen

Schaapskuddes

Schaapskuddes kunnen via een toeslag voor de beheerder worden gesubsidieerd. Deze toeslag kan worden aangevraagd voor beheer op de volgende beheertypen:

- N01.02 Duin en kwelderlandschap
- N11.01 Droog schraalgrasland (11.01)
- N07.01 Droge heide (07.01)
- N06.04 Vochtige heide
- N12.01 Kruiden en faunarijke akker
- N09.01 Schor of Kwelder
- N12.04 Zilt- of overstromings grasland
- N01.04 Zand- en kalklandschap

Voor deze beheertypen kan de toeslag worden aangevraagd mits wordt voldaan aan de gestelde eisen uit de 'Subsidieverordening PMJP Landelijk Gebied Fryslân 2009'.

De belangrijkste subsidiecriteria zijn als volgt:

- a. De kudde wordt tenminste gedurende de periode van 15 april tot 15 september gehoed door een herder, met gebruik van een of meer honden, gedurende ten minste 5 uren per dag, met uitzondering van perioden met extreme weersomstandigheden.
- b. De kudde bestaat uit tenminste 100 ooien.
- c. De kudde wordt gehoed op gronden van de provinciale EHS of op dijken in eigendom en beheer bij Rijk, provincie, gemeenten of het waterschap in de provincie Fryslân.
- d. Het begrazingsplan bevat tenminste:
 - Een aanduiding van de eigenaar of beheerder van het terrein of de terreinen die begraasd worden.
 - De doelstellingen ten aanzien van het natuurbeheer.
 - Een topografische kaart met schaal 1:10.000 waarop het te begrazen gebied en de daar voorkomende vegetatietypen zijn aangegeven.
 - Het aantal en het soort schapen.
 - De perioden wanneer en op welk tijdstip begrazing plaatsvindt.

5.12 Organisatiesubsidie

In de subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer is een vergoedingregeling voor gebiedscoördinatoren en een vergoedingregeling voor organisatiekosten voor Agrarische Natuurverenigingen opgenomen.

5.13 Werkwijze Gaasterlân-Sleat

5.13.1 Experiment Gaasterlân – Sleat

In Gaasterlân-Sleat zijn eind jaren 90 van de vorige eeuw, met de streek afspraken gemaakt over de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur. Door middel van een experiment wordt gewerkt aan een integrale aanpak om door en met de streek, natuur en landschap te verbeteren en uit te breiden.

Uitgangspunt hierbij is om de mogelijkheden voor agrarisch en natuurbeheer maximaal te benutten. Het resultaat van deze invulling wordt door middel van de “Gaasterlandse Natuurmeetlat” bijgehouden. Het gaat daarbij om een methodiek die punten toekent aan verschillende natuurdoelen om zo de voorgang, ten opzichte van het afgesproken eindresultaat (punten) te bepalen.

Onderscheid is gemaakt in natuurdoelen die op korte termijn verwezenlijkt moeten worden en doelen waar een lange termijn mee gemoeid is en waarbij ook sprake is van een bestemmingsverandering van de grond in hoofdfunctie natuur.

5.13.2 Het experiment in het nieuwe subsidiestelsel Natuur en Landschap

Met dit Natuurbeheerplan sluit ook het Gebiedsplan Gaasterlân–Sleat aan, aan het nieuwe Stelsel natuur en Landschapbeheer. Kijkend naar de essenties van het nieuwe stelsel, kan men stellen dat Gaasterlân–Sleat met haar gebiedsturing, voorliep op de collectieve beheerplannen en gebiedssturing in het nieuwe stelsel. Omdat er specifiek afspraken (het experiment) gelden voor dit gebied leidt dat op onderdelen wel tot een specifieke uitwerking.

In het Gebiedsplan Gaasterlân-Sleat wordt onderscheid gemaakt in Agrarisch Natuurbeheer en Natuurbeheer. Voor beide is aangegeven welke categorieën en beheerpakketten mogelijk zijn en hoeveel er minimaal en maximaal gerealiseerd moet/mag worden.

Het nieuwe stelsel maakt onderscheid in Natuurbeheertypen, Agrarische beheertypen en Landschapsbeheertypen. De oude pakketten uit Programma Beheer zijn niet altijd 1 op 1 door te vertalen naar de nieuwe beheertypen en onderliggende pakketten. Het gevolg is dat de Provincie samen met Bosk & Greide de Gaasterlandse Natuurmeetlat tegen het licht moeten houden.

5.13.3 Technische uitwerking in de beheertypenkaart

Het nieuwe Stelsel onderscheidt drie categorieën beheer:

1. Natuurbeheer,
2. Agrarisch Natuurbeheer,
3. Landschap.

5.13.3.1 Natuurbeheer

Vanwege de specifieke afspraken in het Gebiedsplan Gaasterlân – Sleat is dit gebied in de beheertypenkaart aangegeven als “zoekgebied N 00.01: Nog om te vormen naar natuur”. Dat wil zeggen dat binnen de begrenzing van dit gebied beheersubsidie en omschakelingssubsidie, aangevraagd kunnen worden. Bosk & Greide wordt gevraagd om net zoals bij het collectief weidevogelbeheer en Landschapsbeheer een collectief beheerplan te maken voor het onderdeel Natuurbeheer. Een collectief beheerplan is een nadere uitwerking, waarbij wordt aangegeven welke percelen voor welk natuurbeheertype voor subsidie in aanmerking komen.

Omdat het onderdeel “Natuur” een jaar later (per 1-1-2011) in werking treedt, gaat bovenstaande in 2010 spelen. Tot 1-1-2011 blijft de PSN van kracht inclusief de specifieke afspraken voor Gaasterlân - Sleat voor het onderdeel Natuur.

5.13.3.2 Agrarisch Natuurbeheer

Agrarisch Natuurbeheer is te onderscheiden in:

1. weidevogelbeheer, en
2. akkervogelbeheer,
3. ganzenbeheer

4. agrarische floragebieden.

Het provinciale weidevogel-, akkervogel-, en ganzen beheer onder het nieuwe stelsel sluiten goed aan bij de aanpak binnen Gaasterland. Daarom is hiervoor de zelfde uitwerking gegeven in de natuurbeheertypekaart (zie hoofdstuk 5.5) als overig Fryslân . Dat betekent o.a. dat Bosk & Greide als (beoogd) gebiedscoördinator verantwoordelijk is om een collectief beheerplan op te stellen voor het weidevogelbeheer. Daarmee krijgt Bosk & Greide meer sturing op de doelen voor weidevogelbeheer en akkervogelbeheer.

Agrarische floragebieden hebben betrekking op botanisch beheer op gehele percelen en randen, op grasland of akkerland. Voor het gehele gebied kan subsidie agrarisch natuurbeheer worden aangevraagd indien er voldoende quotum is. De systematiek is vergelijkbaar met de rest van Fryslân. Dit betekent dat in de beheertypenkaart, het deelgebied Gaasterlân – Sleat als ruime-jas begrenzing gehanteerd wordt met eigen quota. Ten aanzien van aanvullende criteria zoals de minimale breedte van weide- en hooilandranden moeten nog afspraken gemaakt worden.

5.13.3.3 Landschap

Zoals in hoofdstuk 5.6 beschreven is Fryslân onderverdeeld in drie zoekgebieden voor Landschap, waarvan Gaasterlân-Sleat er één is. Omdat het experiment in Gaasterland goed aansluit bij de gedachte van gebiedsgerichte-collectieve aanpak en het gebied daarmee een voorsprong heeft op de rest van Fryslân, is Bosk & Greide verzocht om ook voor Landschap een collectief beheerplan voor Gaasterlân-Sleat te maken. Dit betekent dat in het collectieve beheerplan aangegeven wordt welke landschapselementen voor subsidie in aanmerking komen.

5.13.3.4 Experiment “Collectief integraal beheerplan”?

In het experiment Gaasterlân-Sleat zijn alle thema's van de het nieuwe Subsiestelsel Natuur en Landschap van belang; het gaat om Natuur, Agrarische Natuur én Landschap. Dat maakt dit gebied uniek. Deze unieke positie biedt kansen voor een specifieke aanpak: in plaats van afzonderlijke collectieve beheerplannen voor weidevogels en landschap, één collectief integraal beheerplan waarin aangegeven wordt hoe het gebied het Natuurbeheer, Agrarisch Natuurbeheer én Landschap wil inrichten.

6. Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap

6.1 Algemeen

Dit hoofdstuk beschrijft de subsidiemogelijkheden voor Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap. Bij kwaliteitsimpulsen gaat het veelal om een kwantitatieve of kwalitatieve opgave om in een bepaald gebied de natuurkwaliteit te verbeteren door: verwerving van gronden voor natuurontwikkeling; (her)inrichting van terreinen; functieverandering van landbouwgrond naar natuurgrond; herstel van milieu- en watercondities; kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Een belangrijk middel om de kwaliteitsimpuls te bepalen is de ambitiekaart. De ambitiekaart beschrijft de gewenste eindsituatie van een natuurterrein op basis van beheertypen en geeft inzicht in de ontwikkelingsmogelijkheden van een terrein.

6.2 Ambitiekaart

Daar waar de beheertypenkaart de actuele beheermogelijkheden van een terrein beschrijft, geeft de ambitiekaart de gewenste eindsituatie weer. In dit Natuurbeheerplan zijn in principe alleen natuurterreinen van de EHS in de ambitiekaart opgenomen. Dit is vooral vanwege het feit dat buiten de EHS vooral instandhouding door beheer nagestreefd wordt. Het instandhoudingdoel komt hier veelal overeen met de huidige aanduiding op de beheertypenkaart. De uitgangspunten met betrekking tot de instandhouding van bestaande natuurgebieden buiten de EHS zijn ook vertaald in de bestuursovereenkomst die de provincie met het Rijk heeft gesloten in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied.

Sommige natuurterreinen op de ambitiekaart hebben hetzelfde beheertype als op de beheertypenkaart is aangegeven. Op die terreinen is het natuurdoel al bereikt. Bij andere terreinen is er soms nog een verschil tussen de actuele situatie en de ambitie. Op die terreinen ligt zogezegd nog een ontwikkelopgave. Zo'n ontwikkelopgave wordt ook wel een kwaliteitsimpuls genoemd. Figuur 2 laat zien hoe kwaliteitsimpulsen met behulp van de ambitiekaart bepaald kunnen worden. Indien de ontwikkeling van het natuurterrein naar een kwalitatief hoger beheertype niet via de weg van het reguliere beheer bereikt kan worden, zal een kwaliteitsimpuls in de vorm van een investeringssubsidie aan de orde zijn. De ambitiekaart is dus ook een middel om de noodzakelijke investeringen in natuurterreinen in beeld te brengen.

Figuur 2: Voorbeeld verschil beheerambitie

	beheertypenkaart	ambitiekaart
Investeringssubsidie	15.02 Dennen-, Eiken-, of Beukenbos	07.01 Droge heide
Regulier beheer of Investeringssubsidie	12.02 Kruidenrijk grasland	11.01 Droog schraalland

De ambitiekaart is zoveel mogelijk op het niveau van beheertypen ingekleurd, net als de beheertypenkaart. Voor nog te ontwikkelen natuurterreinen is het echter niet altijd mogelijk om op dit detailniveau een uitspraak te doen over de gewenste eindsituatie. Immers het terrein moet nog worden ingericht. Voor dat soort terreinen beschrijft de ambitiekaart op deelgebiedniveau een veronderstelde procentuele verdeling van de gewenste beheertypen. Bij de totstandkoming van de ambitiekaart is vooral gebruik gemaakt van de provinciale natuurdoelenkaart. In sommige gevallen is aanvullende informatie van terreinbeheerders of anderen gebruikt. Net als de beheertypenkaart is ook de ambitiekaart geen statisch document. Dat wil zeggen dat Gedeputeerde Staten in overleg met de beheerders kunnen besluiten om de ambities van een terrein te wijzigingen of te verfijnen. Dat laatste gebeurt in ieder geval bij natuurontwikkelingsprojecten. Op het moment dat voormalige landbouwgrond daadwerkelijk

wordt ingericht en beheerd als natuur, wordt de ambitiekaart (en de beheertypenkaart) geactualiseerd.

6.3 Investeringssubsidie

Het verschil tussen de ambitiekaart en de beheertypenkaart kan aanduiden of er een investeringssubsidie (kwaliteitsimpuls) nodig is. Op de beheertypenkaart kan nu bijvoorbeeld bos zijn aangegeven, terwijl op de ambitiekaart heide staat. De investeringssubsidie kan nu worden gebruikt voor de verandering van bos naar heide. Na het toekennen van de subsidie en het uitvoeren van de maatregelen zal de beheertypenkaart moeten worden aangepast zodat er voor heide beheersubsidie kan worden verkregen. De investeringssubsidie kan gericht zijn op:

- A. herstelmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet verandert;
- B. inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;
- C. inrichtingsmaatregelen waarbij landbouwgrond wordt omgevoerd naar natuurterrein;
- D. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond om de kwaliteit van een aanwezig agrarisch beheertype te verhogen;
- E. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond met als doel om nieuwe landschapselementen aan te leggen.

Investeringssubsidie voor de onderdelen D en E is niet af te leiden van de ambitiekaart. Immers de ambitiekaart zegt alleen iets over de natuur- en beheergebieden van de EHS. Investeringssubsidies bedoeld onder D zijn mogelijk bij het akkervogelbeheer (A01.02) en het weidevogelbeheer (A01.01) indien beschreven in het collectief beheerplan (zie hoofdstuk 5.5). Subsidiemogelijkheden voor inrichtingsmaatregelen bedoeld onder e zullen in overleg met de initiatiefnemer door de provincie worden bepaald. Inrichtingssubsidie voor onderdeel E zijn in Fryslân niet opgesteld.

Een aanvraag voor investeringssubsidie worden getoetst aan dit Natuurbeheerplan en aan de Subsidieverordening pMJP provincie Fryslân 2009. Voor de specifiek voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen www.sanl-fryslan.nl

6.4 Subsidie voor functiewijziging

Onder kwaliteitsimpulsen vallen ook de subsidies voor functiewijziging van landbouwgrond naar natuur. Deze subsidie is erop gericht om particuliere grondeigenaren de mogelijkheid te bieden om landbouwgronden om te vormen tot een natuurterrein. Eigenaren van landbouwgrond worden dan particulier natuurbeheerder. De subsidie voorziet in de compensatie van de waardevermindering van de grond als gevolg van deze omvorming. De subsidie functieverandering is alleen van toepassing in gebieden die als natuur begrensd zijn in het kader van de EHS (zie ook kaartbijlage 1, 'EHS-begrenzing'). Voor de subsidie functieverandering bestaat sinds 2005 een fiscale vrijstelling.

Subsidieaanvragen voor functieverandering worden getoetst aan dit Natuurbeheerplan en aan de Subsidieverordening pMJP provincie Fryslân 2009. Voor de specifiek voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen naar www.sanl-fryslan.nl

6.5 Grondverwerving

Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) kan in heel de provincie Fryslân gronden verwerven ten behoeve van de realisatie van de EHS. BBL heeft daarbij een koopplicht binnen de op kaartbijlage 1 als 'nieuwe natuur' begrensde natuurgebieden indien de gronden worden aangeboden aan BBL. In dat geval dient BBL de grond tegen agrarische waarde te verwerven.

Deze koopplicht is een verwervingsplicht voor BBL, maar geen plicht voor de grondeigenaar om de grond te koop aan te bieden. Realisatie van nieuwe natuur gebeurt op basis van vrijwilligheid. BBL levert gronden binnen de EHS door aan terreinbeherende organisaties, of aan particulieren. Het beleid van de provincie is dat “nieuwe natuur” ook wordt gerealiseerd en beheerd door particulieren (of particuliere samenwerkingsverbanden). Op de kaart “geschikheidskaart Impuls Particulier Natuurbeheer” (bijlage 7) is aangegeven welke gebieden zich hiervoor het best lenen. DLG heeft een inspanningsverplichting om particulieren te vinden door bijvoorbeeld inschakeling van de Federatie van Particulier Grondbezit – Fryslân.

7. Subsidie aanvragen

7.1. Aanvragen van subsidie

Subsidieaanvragen kunnen alleen gedaan worden binnen de opengestelde aanvraagperiode, gewoonlijk de periode tussen half november en half januari. Gedeputeerde Staten maken de openstelling bekend in het Provinciaal Blad, provinciale dagbladen, op de website van de provincie Fryslân (www.fryslan.nl) en op de internetsite van het Steunpunt Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Fryslân: www.sanl-fryslan.nl. Er is ook een landelijke site van de gezamenlijke provincies: www.natuurbeheersubsidie.nl. Op deze websites is uitgebreide informatie te vinden met betrekking tot de Subsidieregelingen Natuur en Landschap en Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap, alsmede informatie over de verschillende subsidievormen, brochures en toelichtingen. Het aanvraagformulier met brochure en de pakketvoorwaarden zijn verkrijgbaar via het LNV-loket (0800-22 333 22).

Aanvragen moeten worden ingediend bij Dienst Regelingen van het ministerie van LNV. Dienst Regelingen beoordeelt de aanvragen op volledigheid en juistheid. De aanvraag wordt getoetst aan de regelingsvoorwaarden en aan het Natuurbeheerplan. Bij onvolledigheid of onjuistheid wordt de aanvrager éénmalig 14 dagen in de gelegenheid gesteld correcties of aanvullingen te doen. Bij onvoldoend budget kan een aanvraag worden afgewezen. Als de aanvraag is goedgekeurd ontvangt de aanvrager schriftelijk bericht en informatie over het totaalbedrag van de subsidie, de looptijd, de betalingswijze en de algemene voorwaarden.

Gedeputeerde Staten maken via de gebruikelijke provinciale communicatielijnen per openstellingperiode de betreffende subsidieplafonds bekend en de termijnen waarbinnen aanvragen kunnen worden ingediend.

7.2. Subsidieperiode

De Subsidieregeling Natuur en Landschap werkt met tijdvakken van zes jaar. De subsidieperiode van de verschillende subsidievormen bedraagt altijd één tijdvak. Gedurende het tijdvak moet de subsidieontvanger aan de voorwaarden en verplichtingen van de regeling voldoen.

7.3. Meer informatie

Meer informatie over de mogelijkheden van het subsidiestelsel Natuur- en Landschapbeheer in uw persoonlijke situatie, informatie over agrarisch natuurverenigingen, samenwerkingsverbanden of een toelichting op het aanvraagformulier kunt u terecht bij het Samenwerkingsverband Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (SANL).

SANL
telefoon: 058-2925225
www.sanl.fryslan.nl

Bijlagen

1. Kaart: EHS en overige Natuur in Fryslân
2. Kaart: Probleemgebieden en deelgebieden in Fryslân
3. Kaart: Weidevogelkerngebieden in Fryslân
4. Index Natuur en Landschap
5. Index Landschap; mogelijkheden per deelgebied
6. Toelichting Landschappelijk biotoopbeheer
7. Kaart: Impuls Particulier Natuurbeheer
8. overzicht beheertype per deelgebied

Bijlage 4

Index Natuur en Landschap Fryslân

ONDERDEEL NATUUR (N)

**NB; Dit onderdeel treedt nog niet in werking per 1-1-2010.
Voor het onderdeel Natuur blijft de Provinciale Regeling PSN nog van kracht!**

Natuurtype N01: Grootschalige dynamische natuur

- Beheertype N01.01: Zee en wad
- Beheertype N01.02: Duin- en kwelderlandschap
- Beheertype N01.04: Zand- en kalklandschap

Natuurtype N03: Beken en bronnen

- Beheertype N03.01: Beek en bron

Natuurtype N04: Stilstaande wateren

- Beheertype N04.01: Kranswierwater
- Beheertype N04.02: Zoete plas
- Beheertype N04.03: Brak water
- Beheertype N04.04: Afgesloten zeearm

Natuurtype N05: Moerassen

- Beheertype N05.01: Moeras
- Beheertype N05.02: Gemaaid rietland

Natuurtype N06: Voedselarme venen en vochtige heiden

- Beheertype N06.01: Veenmosrietland en moerasheide
- Beheertype N06.04: Vochtige heide
- Beheertype N06.05: Zwakgebufferd ven
- Beheertype N06.06: Zuur ven of hoogveenven

Natuurtype N07: Droge heiden

- Beheertype N07.01: Droge heide

Natuurtype N09: Schorren of kwelders

- Beheertype N09.01: Schor of kwelder

Natuurtype N10: Vochtige schraalgraslanden

- Beheertype N10.01: Nat schraalland
- Beheertype N10.02: Vochtig hooiland

Natuurtype N11: Droge schraalgraslanden

- Beheertype N11.01: Droge schraalgrasland

Natuurtype N12: Rijke graslanden en akkers

- Beheertype N12.01: Bloemdijk
- Beheertype N12.02: Kruiden- en faunarijk grasland
- Beheertype N12.03: Glashaverhooiland
- Beheertype N12.04: Zilt- en overstromingsgrasland
- Beheertype N12.05: Kruiden- en faunarijke akker
- Beheertype N12.06: Ruigteveld

Natuurtype N13: Vogelgraslanden

- Beheertype N13.01: Vochtig weidevogelgrasland
- Beheertype N13.02: Wintergastenweide

Natuurtype N14: Vochtige bossen

- Beheertype N14.01: Rivier- en beekbegeleidend bos
- Beheertype N14.02: Hoog- en laagveenbos
- Beheertype N14.03: Haagbeuken- en essenbos

Natuurtype N15: Droge bossen

- Beheertype N15.02: Dennen-, eiken- en beukenbos

Natuurtype N16: Bossen met productiefunctie

- Beheertype N16.01: Droog bos met productie
- Beheertype N16.02: Vochtig bos met productie

Natuurtype N17: Cultuurhistorische bossen

- Beheertype N17.01: Vochtig hakhout en middenbos
- Beheertype N17.02: Droog hakhout
- Beheertype N17.03: Park- en stinzenbos
- Beheertype N17.04: Eendenkooi

Natuurtype N00: Nog om te vormen naar natuur

- Beheertype N00.01: Nog om te vormen naar natuur

ONDERDEEL AGRARISCH NATUURBEHEER (A)

Beheertype A01.01: Weidevogelgebied

- Beheerpakket A01.01.01: Weidevogelgrasland met rustperiode
A01.01.01a *De rustperiode loopt van 1 april tot 1 juni;*
A01.01.01b *De rustperiode loopt van 1 april tot 8 juni;*
A01.01.01c *De rustperiode loopt van 1 april tot 15 juni;*
A01.01.01d *De rustperiode loopt van 1 april tot 22 juni;*
A01.01.01e *De rustperiode loopt van 1 april tot 1 juli;*
A01.01.01f *De rustperiode loopt van 1 april tot 15 juli;*
A01.01.01g *De rustperiode loopt van 1 april tot 1aug;*
- Beheerpakket A01.01.02: Weidevogelgrasland met voorweiden
A01.01.02a *De rustperiode loopt van 1 mei tot 15 juni;*
A01.01.02b *De rustperiode loopt van 8 mei tot 22 juni.*
Optioneel: Toeslag ruige mest
- Beheerpakket A01.01.03: Plas-dras
A01.01.03a *De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 april;*
A01.01.03b *De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 mei;*
A01.01.03c *De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 juni;*
A01.01.03d *De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 1aug;*
- Beheerpakket A01.01.04: Landbouwgrond met legselbeheer
A01.01.04a *Legselbeheer op grasland;*
A01.01.04b *Legselbeheer op bouwland.*
Optioneel: Toeslag kuikenstroken
- Beheerpakket A01.01.05: Kruidenrijk weidevogelgrasland
Optioneel: Toeslag ruige mest
- Beheerpakket A01.01.06: Extensief beweid weidevogelgrasland

Beheertype A01.02: Akkerfaunagebied

- Beheerpakket A01.02.01k/l: Bouwland met broedende akkervogels klei/zand
Beheerpakket A01.02.02: k/l Bouwland met doortrekkende en overwinterende akkervogels klei/zand

Beheertype A01.03: Ganzenfoerageergebied

- Beheerpakket A01.03.01: Overwinterende ganzen
A01.03.01a *Ganzen op grasland.*
A01.03.01b *Ganzen op bouwland.*
A01.03.01c *Ganzen op vroege groenbemester.*
A01.03.01d *Ganzen op late groenbemester.*

Beheertype A02.01: Botanisch waardevol grasland

- Beheerpakket A02.01.01: Botanisch weiland
Beheerpakket A02.01.02: Botanisch hooiland
Beheerpakket A02.01.03: Botanische weide- of hooilandrand
A02.01.03a *Voor botanische weiderand geldt: beweiding is toegestaan;*
A02.01.03b *Voor hooilandrand geldt: beweiding is niet toegestaan.*

Beheertype A02.02: Botanisch waardevol akkerland

- Beheerpakket A02.02.01: Akker met waardevolle flora
A02.02.01a *Drie van de zes jaar graan: In tenminste drie van de zes jaren van beheerperiode wordt graan verbouwd.*
A02.02.01b *Vier van de zes jaar graan: In tenminste vier van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan verbouwd.*
A02.02.01c *Vijf van de zes jaar graan: In tenminste vijf van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan verbouwd.*
- Beheerpakket A02.02.02: Chemie en kunstmestvrij land
A02.02.02a *Drie van de zes jaar graan;*
A02.02.02b *Vier van de zes jaar graan;*
A02.02.02c *Vijf van de zes jaar graan.*
- Beheerpakket A02.02.03: Akkerflora randen

ONDERDEEL LANDSCHAPSELEMENTEN (L)

Beheertype L01.01: Poel en kleine historisch water

Beheerpakket L01.01.01: Oppervlakte poel < 175 m²

Beheerpakket L01.01.02: Oppervlakte poel > 175 m²

Beheertype L01.02: Houtwal en houtsingel

Beheerpakket L01.02.01: Houtsingel en houtwal

Beheertype L01.03: Elzensingel

Beheerpakket L01.03.01: Bedekking elzensingel 30-50%

Beheerpakket L01.03.02: Bedekking elzensingel 50%-75%

Beheerpakket L01.03.03: Bedekking elzensingel > 75%

Beheertype L01.04: Bossingel en bosje

Beheerpakket L01.04.01: Bossingel en bosje

Beheertype L01.05: Knip- of scheerheg

Beheerpakket L01.05.01: Heg jaarlijks scheren of knippen

Beheerpakket L01.05.02: Heg eenmaal per 2-3 jaar scheren of knippen

Beheertype L01.06: Struweelhaag

Beheerpakket L01.06.01: Struweelhaag snoeicyclus 5-7 jaar

Beheerpakket L01.06.02: Struweelhaag snoeicyclus > 12 jaar

Beheertype L01.07: Laan

Beheerpakket L01.07.01: Gemiddelde stamdiameter bomen < 20 cm

Beheerpakket L01.07.02: Gemiddelde stamdiameter bomen 20-60 cm

Beheerpakket L01.07.03: Gemiddelde stamdiameter bomen > 60 cm

Beheertype L01.08: Knotboom

Beheerpakket L01.08.01: Gemiddelde stamdiameter knotboom < 20 cm

Beheerpakket L01.08.02: Gemiddelde stamdiameter knotboom 20-60 cm

Beheerpakket L01.08.03: Gemiddelde stamdiameter knotboom > 60 cm

Beheertype L01.09: Hoogstamboomgaard

Beheerpakket L01.09.01: Hoogstamboomgaard

Beheertype L01.10: Struweelrand

Beheerpakket L01.10.01: Struweelrand

Beheertype L01.11: Hakhoutbosje

Beheerpakket L01.11.01: Droog hakhoutbosje (zomereik dominant)

Beheerpakket L01.11.01: Vochtig en nat hakhoutbosje (zwarte els en/of gewone es dominant)

Beheertype L01.12: Griendje

Beheerpakket L01.12.01: Griendje

Beheertype L01.13: Bomenrij en solitaire boom

Beheerpakket L01.13.01: Gemiddelde stamdiameter knotboom < 20 cm

Beheerpakket L01.13.02: Gemiddelde stamdiameter knotboom 20-60 cm

Beheerpakket L01.13.03: Gemiddelde stamdiameter knotboom > 60 cm

Beheertype L01.14: Rietzoom en klein rietperceel

Beheerpakket L01.14.01: Smalle rietzoom (< 5 meter)

Beheerpakket L01.14.02: Brede rietzoom (> 5 meter) en klein rietperceel

Bijlage 5

Index Landschapstype: overzicht mogelijkheden beheerpakketten per zoekgebied

Index Natuur en Landschapsbeheer Onderdeel Landschap				Waar kan wat aangevraagd worden		
Code	Beheertype	Subcode	Beheerpakketten	Gaasterlân – Sleat	Noardelike Fryske Walden	Overig Fryslân
01.01	Poel en kleine historische water	01.01.01	Oppervlakte poel < 175 m2	*	*	*
		01.01.02	Oppervlakte poel > 175 m2	*	*	*
01.02	Houtwal en houtsingel	01.02.01	Houtsingel en houtwal	*	*	*
		01.02.02	Hoge houtwal	*	*	*
		01.02.03	Holle weg en graft	*	*	*
01.03	Elzensingel	01.03.01	Bedekking elzensingel 30-50 %	*	*	*
		01.03.02	Bedekking elzensingel 50-75 %	*	*	*
		01.03.02	Bedekking elzensingel > 75 %	*	*	*
01.04	Bossingel en bosje	01.04.01		*	*	*
01.05	Knip- of scheerhaag	01.05.01	Jaarlijks scheren of knippen			
		01.05.02	Eenmaal per 2-3 jaar scheren of knippen			
01.06	Struweelhaag	01.06.01	Snoeicyclus 5-7 jaar		*	
		01.06.02	Snoeicyclus > 12 jaar			
01.07	Laan	01.07.01	Gem. stamdiameter bomen < 20 cm			
		01.07.02	Gem. stamdiameter bomen 20 - 60 cm			
		01.07.03	Gem. stamdiameter bomen > 60 cm			
01.08	Knotboom	01.08.01	Gem. stamdiameter bomen < 20 cm	*	*	*
		01.08.02	Gem. stamdiameter bomen 20 - 60 cm	*	*	*
		01.08.03	Gem. stamdiameter bomen > 60 cm	*	*	*
01.09	Hoogstamboomgaard	01.09.01				
		01.13 ZH1	Halfstamboomgaard			
01.10	Struweelrand	01.10.01				
01.11	Hakhoutbosje	01.11.01	Droog hakhoutbosje			
		01.11.02	Vochtig en nat hakhoutbosje			
01.12	Griendje	01.12.01				
01.13	Bomenrij/solitaire boom	01.13.01	Gem. stamdiameter bomen < 20 cm			
		01.13.02	Gem. stamdiameter bomen 20 - 60 cm			
		01.13.03	Gem. stamdiameter bomen > 60 cm			
		01.13 ZH1	Leiboom			
01.14	Rietzoom en klein rietperceel	01.14.01	Smalle rietzoom < 5 meter	*	*	*
		01.14.02	Brede rietzoom > 5 meter			
01.15	Natuurvriendelijke oever					

Bijlage 6

Landschappelijk Biotoopbeheerplan

Algemeen

Hier wordt een planmatige aanpak voorgesteld van de huidige natuur- en landschapswaarden, hun onderlinge samenhang en de ontwikkelingsmogelijkheden. Het gaat om een combinatie van landschappelijk waardevolle elementen, gebiedjes die van belang zijn voor (avi)fauna, cultuurhistorische elementen, maar ook botanisch waardevolle elementen

Inhoud beheerplan

Het beheerplan is een begrensde gebied waarbinnen de natuur- en landschapsdoelen zijn aangegeven, de huidige natuur- en landschapswaarden en hun onderlinge samenhang en hoe deze via beheer en inrichting verder ontwikkeld kunnen worden.

Oppervlakte aanvraag- en doelpakketten

Er wordt uitgegaan dat in het zoekgebied met een minimum oppervlakte van 10 ha, een mix aan pakketten wordt aangevraagd. De mix moet minimaal 3 verschillende doelen dienen: botanisch, akker/weidevogel en landschap. Van deze minimale eisen mag worden afgeweken, wanneer in het beheerplan staat vermeld dat op een andere wijze hier al invulling aan is gegeven (bijvoorbeeld door eerdere aanvragen en/of reeds bestaand beheer op basis van vrijwilligheid of via een andere regeling).

Samenwerking

Binnen het zoekgebied werken verschillende partijen samen, o.a. agrariërs, vogel- en plantentellers, waterschap en natuurbeheerders. De samenwerking dient er toe bij te dragen dat het gebied zo wordt ingericht en beheerd dat het meeste natuur- en landschap rendement wordt behaald. De deelnemers aan deze samenwerking worden in het beheerplan vermeld. Het blijft de deelnemers vrij om afzonderlijk of in verenigingsverband een aanvraag te doen.

Oppervlakte zoekgebied

De minimale oppervlakte van het zoekgebied, waarvoor het beheerplan wordt opgesteld, is 50 hectaren. Het zoekgebied moet liggen in het Noordelijk Kleigebied en waar sprake is van akkerbouw en/of het gemengd akker- en grasland. De teelt van veevoedergewassen (o.a. maïs en GPS) worden niet als akkerbouw beschouwd. Graanteelt wordt wel gezien als akkerbouw.

Toetsing beheerplan- en aanvraag

Het Landschappelijk Biotoopbeheerplan wordt met de aanvraag meegezonden. Het beheerplan, evenals de aanvraag, zal door de Provincie worden getoetst of de gevraagde inzet van pakketten voldoende natuur- en landschapsrendement opleveren.